

MO

mededelingen opbouwwerk

■
**HET ADAGIUM:
SOCIALE
VERNIEUWING**
■

■
**trends '89: vorming
van plaatselijk
welzijnsbeleid**

■
**de eerste "BOM" in
Amsterdamse buurt**

■
**minima, schulden
en hulpverlening**
■

■
**resolutie over
zelforganisatie en
opbouwwerk**

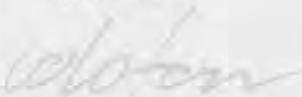
■
**woningverbetering
op het platteland**

■
**integrale aanpak
WAO-problematiek**
■

no. 79

NOVEMBER 1989 - 8E JAARGANG

- 3:** Het adagium: sociale vernieuwing
- 4:** Het nieuwe Rotterdam in sociaal perspectief: Vergezichten op een actieve maatschappij
- 6:** Trofee van Het Nieuwe Rotterdam
- 7:** Trends '89: Vorming van plaatselijk welzijnsbeleid
- 10:** Gemeenteraadsverkiezingen 1990
- 11:** Brits parlementslid pleit voor samenlevingsopbouw
- 12:** Europees Verenigde Gemeentebesturen aanvaarden resolutie over zelforganisatie en opbouwwerk
- 15:** De eerste "BOM": Sociale projectontwikkelingsmaatschappij in Amsterdamse buurt
- 17:** Vernieuwing van het welzijnsbeleid
- 18:** Motie voortzetting PCG-beleid aangenomen
- 19:** Zwart-wit duo's in gemengde wijken
- 21:** Multi-etnische samenlevingsopbouw Euregio 1992; publicatie "Landopeners en hekkesluiters"
- 22:** Minima, schulden en hulpverlening
- 25:** Stichting Rotterdamse minifondsen
- 26:** Opbouwwerkster/bijstandsvrouw, vloekt dat soms als groen en blauw?
- 27:** Brochure en werkmap planontwikkeling en ontwerp
- 28:** Stichting "Doarpswerk": Woningverbetering op het platteland
- 29:** Onderzoek servicekosten: weinig bescherming tegen willekeur
- 31:** Uit de werkplaatsen: Plaatselijke ouderenorganisaties in beweging; Training "Projectmatig werken aan nieuwe strategie bijstandsvrouwen"
- 32:** Integrale aanpak bepleit van WAO-problematiek
- 32:** Raad van Aangeslotenen Landelijk Platform Opbouwwerk akkoord met reorganisatie
- 33:** Onderzoek en studie: Opbouwwerk en automatisering; 1992 en de sociale zekerheid; Arbeidsongeschiktheid; naar een integraal preventiebeleid; Hervreiding betaalde en onbetaalde arbeid
- 34:** Onterechte kritiek op opbouwwerk: Redactie MO spingt in de besen
- 36:** Prof. Cees de Wit: "Het barst hier van geslaagd opbouwwerk"

M.O. is een mededelingenblad van, voor en over lokale opbouwwerkpraktijk. Het verschijnt tenminste 10 maal per jaar: zes gewone en vier themanummers.

Samenstelling: Luc Boss, Charlotte Krop, Greet Hettinga, Wil van de Leur, Jolanda Tabak

Basislay-out: Kloek Design Houten.
Druk: Stimo Meteren

De jaarabonnementsprijs bedraagt f 48,- voor het 1e en f 44,- voor het 2e en volgende abonnement. Losse nummers kosten f 6,-, themanummers f 7,50. exc. porto.

Opzeggingen van abonnementen schriftelijk vóór 1 december van het lopende abonnementsjaar.

Redactie en administratie:
Pr. Mauritslaan 26, 2582 LS Den Haag, tel. 070-521354.

ISSN: 0168-065X

Sociale vernieuwing, een nog maar net uitgevonden en in het spraakgebruik al haast versleten begrip, dat in deze MO ook veel gebezigd wordt – in kritische en "uitdagende" zin. Anne van Veenen bespreekt het rapport van de cie. Sociale Vernieuwing uit Rotterdam. De "actieve maatschappij" die daar in de plaats moet komen van de "zorgzame samenleving" zindert van initiatief en zelforganisatie en heeft weinig plaats voor tegenstellingen, conflicten en desoriëntatie. Of zo'n actieve maatschappij, waarbij de overheid optreedt als makelaar in de relatie met bedrijven/beleggers, ook een antwoord kan bieden op problemen rond inkomen en huisvesting, verpaupering en ghetto-vorming, daar zijn tenminste veel vraagtekens bij te plaatsen.

Het "active citizenship" concept in Engeland, en het instellen van "Enterprise Zones" aldaar, hebben er volgens parlementslid Tony Worthington weliswaar toe geleid dat aan bepaalde gebieden met substantiële overheidssubsidies een infrastructuur is verschaft, maar het is een illusie om te denken dat kapitaal uit de private sector beschikbaar komt op het niveau, de stijl of doeleinden van community development initiatieven. Op de conferentie "Community Development in Europe: towards 1992" hield Worthington de plaatselijke overheden voor dat zij een aanzienlijke en overmijdbare rol hebben te spelen bij het stimuleren van samenlevingsopbouw. Voor community developers had hij de boodschap dat samenlevingsopbouw marginaal blijft, tenzij het zich bezighoudt met het scheppen van banen en welvaart. Zie het verslag van Ad Raspe in deze MO. Verder in dit nummer o.a. de eerste resultaten van Trends '89, een onderzoek onder welzijnsambtenaren naar de vorming van plaatselijk welzijnsbeleid. De oprichting van een buurtontwikkelingsmaatschappij in Amsterdam. En een artikel over de inkomensontwikkeling van minima, schuldproblematiek en hulpverlening. ■

Het adagium: sociale vernieuwing

(tekening John Struiken)

In de zestiger jaren brak de sociale vernieuwing uit als een spontaan gebeuren buiten de gevestigde belangen om. Nu, met het laatste decennium van deze eeuw binnen handbereik, wordt de sociale vernieuwing van regeringswege afgekondigd. Gegeven de niet onverdeeld positieve resultaten van de spontane vernieuwingsdrift in de zestiger en zeventig jaren, valt daaraan geen argument te ontfen dat pleit tégen sociale vernieuwing van overheidswege.

De coalitiepartners in de nieuwe regering hebben elk zo hun eigen reden om de sociale vernieuwing in het vaandel te willen voeren.

Voor het CDA geldt dat het wil tonen het karwei echt af te willen maken; men herinnert zich dat Nederland eerst weer "uit het dal" moest (Lubbers 1), Nederland het weer helemaal ging maken (Lubbers 2) en er thans weer ruimte is voor de sociale dimensie (Lubbers 3).

Voor de PvdA geldt dat zij niet ten derde male aan de kant wilde toezien en – om te beginnen – in elk geval weer in het regeringsfort wilde. Met de verkiezingsuitslag voor ogen leverde dat op wat in het regeerakkoord neergeslagen ligt: sociale vernieuwing met behoud van rationaliteit en soberheid.

Teneinde mogelijke ontevredenen ("is that all there is") van onbezonnenheden te weerhouden, gaf Cees Schuyt in De Volkskrant van 25 oktober jl. een even preventief als handzaam college over de Varianten der Sociale Vernieuwing.

Dat hij daarbij en passant de Rotterdamse Idenburg-rapportage enig onrecht aandeed, kan hier buiten beschouwing blijven.

Schuyts verdienste is dat hij onmiddellijk inzag dat termen als "sociale vernieuwing" veel overeenkomst vertonen met een lege tekst-ballon

in een stripverhaal: eenieder vult zo'n ballon naar eigen inzicht en dat leidt allicht tot teleurstelling.

De vijf vernieuwingsvarianten van Schuyt:

- sociale vernieuwing als legitimatie van economische revitalisatie
- sociale vernieuwing als maatschappelijke aanhangwagen
- sociale vernieuwing als financiële bezemwagen
- sociale vernieuwing als het ongedaan maken van sociale amnesie (geheugenverlies)
- sociale vernieuwing als bewuste verandering en waardering van gedrag.

Cees Schuyt schat uit de losse pols in dat het werken aan de eerste drie varianten al zoveel tijd, energie, aandacht en geld zal vergen, dat de eerste jaren aan de categorieën vier en

vijf niet toegekomen zal worden. Dat maakt hem tot een optimist – of tot een slecht lezer van concept-regeerakkoorden – want meer dan een nauw omschreven twee-en-half valt er niet uit te halen. Wie in juli '90 de uitkering van een vijf jaar arbeidsongeschikte bouwvakker vergelijkt met de uitkering van een vijf maanden arbeidsongeschikte bouwvakker zal op de cent nauwkeurig weten, waarom halverwege de derde variant de llimt ligt.

Het geheel overziend zal er in de komende periode eerder sprake zijn van "sociale renovatie" dan van sociale vernieuwing. De uitdaging is er niet minder door.

Wil van de Leur

Vergezichten op een actieve maatschappij

De commissie Sociale Vernieuwing uit Rotterdam heeft een rapport op tafel gelegd waar het opbouwwerk aldaar mee aan de slag kan. De komende maand zullen de analyses en aanbevelingen uit het rapport tegen het licht gehouden worden om consequenties voor het beleid van het RIO te trekken. Anne van Veenen geeft hieronder een eerste reactie.

Uitgangspunt van het rapport is dat sociale vernieuwing geen correctie vormt op ongewenste bijwerkingen van economische expansie. Het dient integraal onderdeel te zijn van de programma's van Het Nieuwe Rotterdam.

Doelen dienen te zijn:

- achterstanden en ongelijkheden tegengaan
- nieuwe sociale verbanden en voorwaarden scheppen voor alle inwoners van de stad om volwaardig deel te nemen aan de samenleving.

Daarbij moet worden gewerkt naar "een basis van maatschappelijke overeenstemming over een eerlijke verdeling van de altijd schaarse goederen en diensten, en over aanvaardbare verschillen in de kwaliteit van het bestaan".

Sociale vernieuwing bestrijkt dus een breder terrein dan "zorg en welzijn". Het is geen eenmalige actie, maar een proces. De commissie plaatst het in de lijn van maatschappelijke ontwikkeling en de vorming van de verzorgingsstaat, waarin sinds de economische crisis van 1980-1982 stagnatie is ontstaan. Het Nieuwe Rotterdam vormt een poging om op deze nieuwe situatie een antwoord te geven.

De commissie heeft fundamentele tegenstellingen aangetroffen tussen de economische en de sociale ontwikkeling in de stad. Ze geeft aan dat ook zij tot de slotsom komt dat er

geen andere strategie voorhanden is om de economische stagnatie en het teruglopen van de werkgelegenheid tegen te gaan, dan het aangaan van de concurrentieslag met andere steden in het aantrekken van bedrijven, het scheppen van de nodige culturele ambiance en het creëren van een aantrekkelijk woonklimaat voor groepen uit de middenklasse. Ze voegt er aan toe dat deze doelstellingen niet gehaald zullen worden, als niet ook met kracht de sociale problemen worden aangepakt en de mogelijkheden tot participatie van alle Rotterdammers worden vergroot.

Campagne

Sleutel voor sociale vernieuwing ligt in het vergroten van "de vitaliteit van relaties tussen individuen, groepen en organisaties". Daarvoor is een herschikking nodig van verantwoordelijkheden van overheid, maatschappelijke organisaties en instellingen, bedrijven en burgers. De overheid garandeert elementaire bestaansvoorwaarden. De burger heeft een eigen verantwoordelijkheid voor zijn welbevinden en het oplossen van problemen, zelfstandig of samen met anderen. De overheid legt een grotere verantwoordelijkheid bij het "maatschappelijk middenveld", en vervult een rol als makelaar tussen bv. maatschappelijke organisaties en bedrijven die aangesproken worden op hun maatschappelijke verantwoordelijkheid.

Om het proces richting en samenhang te geven kiest de commissie voor een soort campagne-methode, met bijbehorende leuzen. Rotterdam wordt een "sociaal laboratorium" met als speerpunten:

- Een "maatschappelijk banenplan" via het herinzetten van uitkeringsgelden waarmee 10.000 arbeidsplaatsen voor langdurig werklozen zouden kunnen worden geschapen.
- Een "nationale proeftuin voor nieuw migrantenbeleid", waarbij Rotterdam van het Rijk de ruimte

krijgt voor eigen beleid waarin de tweeslag wordt gemaakt tussen gerichte integratie (verplicht Nederlands leren, uitzicht op werk, quoterings) en beleving van de eigen cultuur (experimenten met 2-talig basisonderwijs, basis-educatie en sociaal cultureel werk in eigen cultuursfeer).

- De bewonersorganisaties in Zuid krijgen steun in de rug met het voorstel om van de Kop van Zuid een "leerproject" te maken. We wordt een sociaal contract afgesloten tussen bewoners/bedrijven, projectontwikkelaars en gemeente, met afspraken om een "overeen te komen percentage van de investeringen aan doeleinden van sociale vernieuwing te besteden".
- Een experiment om het doelhof van sociale regelingen beter begaanbaar te maken en een cliënt-gerichte werkwijze te bevorderen via de opzet van "sociale agentschappen" waarin GSD, GGD en huisvesting onder één dak worden gebracht. Samenwerking met ziekenfondsen, woningbouwcorporaties en GAB kan worden overwogen.
- Een experiment met een samenhangend pakket van zorg- en dienstverlening via een wijkgebonden "centrum voor zorg en welzijn". Dit experiment, in Feijenoord, moet gericht worden op "vragen en behoeften die primair door bewoners en hun organisaties worden geformuleerd m.b.t. de leefbaarheid, de veiligheid, de educatieve, sociaal culturele en welzijnsvoorzieningen".

Vraag en aanbod

De commissie is tot de bevinding gekomen dat beleid en voorzieningen op verschillende terreinen onvoldoende zijn afgestemd op ontwikkelingen in de bevolkingssamenstelling, de toegenomen individualisering, het wegvallen van traditionele verbanden. Het gaat

daarbij om het beleid en de voorzieningen voor ouderen, voor migranten en voor "uitvallers".

T.a.v. de stadsvernieuwing wordt gesignaleerd dat de voorspelbare consequenties uit demografische ontwikkeling – als vergrijzing, ontgroening, gezinsverdunding – niet over de volle breedte en tijdig zijn getrokken. De verlegging van zorg naar thuiszorg, van hulp naar zelfhulp, van afhankelijkheid naar zelfstandigheid heeft nog te sporadisch doorgewerkt op de huisvesting en het woonmilieu (wonen op maat). De verscheidenheid aan woonvormen en woning-experimenten moet derhalve sterker worden uitgebreid.

De project-organisatie, de flexibele organisatie, de participatie van betrokkenen uit de stadsvernieuwing vormen praktische ingangen voor sociale vernieuwing op het vlak van sociaal beheer en ruimtelijk vernieuwing, aldus de commissie.

Rode draad m.b.t. welzijnsvoorzieningen is dat het accent verschoven moet worden van hulp en opvang naar informatie en advies, activering en educatie. Trefwoorden zijn zelfhulp en zelforganisatie. Vrijwilligerswerk wordt uit de zorgsfeer gehaald en krijgt prioriteit, o.m. via een bud-

get van f 30.000 per wijk en het aanstellen van een buurtcoördinator die uitvoerende en organisatorische taken kan regelen om initiatieven van de grond te krijgen.

Communicatie

Het rapport plaatst de sociale ontwikkeling van Rotterdam met een forse klap op de agenda.

Het accent ligt daarbij niet op verdelingsproblemen. Hoofdpunt is het effectiever inspelen via gemeentelijk beleid, regelgeving en aanbod van instellingen op veranderingen in demografische ontwikkeling, individualisering, nieuwe leefstijlen en afhankelijkheden. Sociale Vernieuwing als een "effectiever beleid" in koppeling van vraag en aanbod.

De commissie zegt daarbij weinig over de wijze waarop het gemeentelijk apparaat is georganiseerd. Het rapport levert veel gegevens op van de stelling dat er een hergroepering nodig is binnen het apparaat van de inspanningen en kennis vanuit sectoren rond volkshuisvesting, beheer, welzijn, werkloosheidsbestrijding, minimeleerheid en gezondheid. Voor de vitalisering van de relaties tussen gemeentelijk apparaat, instellingen en maatschappelijke organisaties is op wijkniveau een veel gerichtere en meer gebundelde inbreng nodig

vanuit verschillende gemeentelijke diensten. Bij een experiment met nieuwe samenwerkingsvormen rond "extra voor zorg en welzijn" is dat voorwaarde voor een werkelijke meerwaarde. Budgetfinanciering, projectfinanciering en taakstelling "sociale vernieuwing" vormen een nogal boekhoudkundige vertaling van gebrek aan effectieve communicatie en wisselwerking.

Actieve maatschappij

Het rapport bevat witte vlekken.

Een analyse van verhoudingen tussen groepen, subculturen, leefstijlen op buurt- en wijkniveau, de maatschappelijke conflicten die dat meebrengt en de eisen die dat stelt aan organisatie en zelforganisatie ontbreekt. De "actieve maatschappij" die de commissie in de plaats stelt van de "zorgzame samenleving" zindert van initiatief en zelforganisatie en heeft weinig plaats voor tegenstellingen, conflicten en desoriëntatie.

Er is weinig aandacht voor problemen rond inkomen en rond huisvesting. Wat is het antwoord van Het Nieuwe Rotterdam op ontwikkelingen in de volkshuisvesting die er toe leiden dat een verbeterde of nieuw-

bouwwoning buiten het bereik komt van grote groepen Rotterdammers? Op de nieuwe vormen van segregatie die dat meebrengt?

Een andere brandende kwestie is het beleid t.a.v. de door de commissie gesignaleerde "ghettovorming". De term wordt gehanteerd zonder het probleem te analyseren. Dat geldt ook voor de aanbevelingen op het terrein van het migrantenbeleid.

In het pleidooi voor een grotere nadruk op eigen identiteit, baseducatie en sociale culturele activiteiten "in handen van migranten" ontbreekt een analyse en waardering van de positie van moskee-verenigingen.

Centrale vraag in het ontwikkelen van een beleid voor Het Nieuwe Rotterdam is wat van wie wordt gevraagd. De contouren van de nieuwe verantwoordelijkheden en verhoudingen die de commissie schetst zijn nog niet scherp. Kan de overheid volstaan met de rol van "makelaar" als het gaat om de relaties met bedrijven en beleggers? Een sociaal vestigingsstatuut de erfacht zijn instrumenten die onder druk van concurrentieverhoudingen overboord gaan. De commissie is er niet duidelijk over of de nieuwe rol van de overheid een gevolg is van overmacht, waarbij ze zich gedwongen neerlegt, of gezien moet worden als "sociale vernieuwing".

Kortom, het rapport is niet het laatste woord zoals ook de commissie in haar voorwoord schrijft. Maar het levert wel verplichte lectuur voor alle instellingen en organisaties die zich inzetten voor maatschappelijk profijt voor alle Rotterdammers van Het Nieuwe Rotterdam.

Anne van Veenen, *RIQ, Kortenaerstraat 1, 3012 VB Rotterdam.* ■

Trofee van Het Nieuwe Rotterdam

De Rotterdamse Bewonersorganisatie Feijenoord/Noordereiland (BOF) heeft eind oktober uit handen van het gemeentebestuur de eerste "Trofee van Het Nieuwe Rotterdam" in ontvangst mogen nemen. Blijkens het juryrapport krijgt BOF de trofee vanwege haar eigentijdse vorm van belangenbehartiging van bewoners en beïnvloeding van het gemeentelijk beleid: een moderne aanpak, gericht op samenwerking en consensus.

"Samenwerking" is het sleutelwoord, waarmee de Maasstad vorm wil geven aan sociaal-economische, stedelijke en sociale vernieuwing, uitmondend in "Het Nieuwe Rotterdam". De wijze waarop de Bewonersorganisatie Feijenoord/Noordereiland een verbreding heeft weten te geven aan het bewonersbelang, in termen van werkgelegenheidsbevordering, past in dit gemeentelijke streven.

Het juryrapport: "Na een start als actiegroep ontwikkelde de BOF in de jaren '70 en '80 een goede samenwerking met het bedrijfsleven dat mede onderwerp werd van het stadsvernieuwingsproces in Feijenoord. De jaren '80 betekende een omslag in het denken en doen van de BOF. Spoor tunnel en Kop van Zuid dienden zich aan. De BOF wist op een constructieve wijze invloed uit te oefenen op de spoor tunnelplannen. Ten aanzien van het ingrijpende grootstedelijke herstructureringsproject De Kop van Zuid koos de BOF niet voor een ideologische stellingname en tegenwerking op grond van bewonersbelangen en "bouwen voor de buurt", maar voor een pragmatische instelling van positief-kritisch meedenken. Inmiddels is de

BOF uitgegroeid tot een belangrijke gespreks- en onderhandelingspartner.

De BOF vond een eigen en nieuwe rol voor de bewonersorganisatie in de planontwikkeling voor de Kop van Zuid, een project van veel grotere schaal dan de reguliere stadsvernieuwingsprojecten. De BOF kiest als invalshoek voor haar betrokkenheid de uitstraling van het project.

Bij een dergelijk grootstedelijk herstructureringsproject, met een belangrijke impuls voor de economische vernieuwing van Rotterdam, moet volgens de BOF het omliggende gebied profijt hebben ten aanzien van werkgelegenheid, scholing en voorzieningen. Er moeten kansen aanwezig zijn voor de werkzoekenden op Zuid; inzet van geschoolde werklozen en leerlingbouwplaatsen tijdens de bouwfase, impulsen voor het midden- en kleinbedrijf en de horeca in het omliggende gebied en nieuwe werkgelegenheid in de kantoren aan het rivierfront."

De BOF ontwikkelde naar het oordeel van de jury een actuele vorm van belangenbehartiging, o.a. door middel van het organiseren van professionele werkconferenties, waarin gemeente, bouwers, beleggers participeerden.

Nogmaals het juryrapport: "De BOF heeft de gemeente in een interessante positie gebracht als makelaar tussen bewoners enerzijds en beleggers en projectontwikkelaars anderzijds. Op deze wijze wordt vanuit de basis gestimuleerd dat er constructieve dwarsverbanden gevonden worden tussen stedelijke vernieuwing en sociaal-economische vernieuwing." ■

Vorming van plaatselijk welzijnsbeleid

In 1989 heeft het Nederlands Instituut voor Maatschappelijke Opbouw z'n zevende trendonderzoek gehouden (een jaarlijks terugkerend onderzoek naar actuele zaken in opbouw- en welzijnsland). Ditmaal zijn welzijnsambtenaren ondervraagd over feiten en meningen m.b.t. het plaatselijke welzijnsbeleid. Het is inmiddels traditie geworden dat MO de eerste resultaten van deze onderzoeken publiceert. Het volledige onderzoeksverslag verschijnt begin volgend jaar bij het NIMO en is daar ook te bestellen.

Het onderzoek van dit jaar is gehouden onder welzijnsambtenaren. Nu de met sociaal-cultureel werk gemoeide middelen rechtstreeks in het gemeentefonds vloeien, is het interessant om na te gaan hoe plaatselijk de vlag er bij hangt, want meer dan voorheen raken werkers afhankelijk van gemeentelijke besluitvorming.

Het is dan van belang inzicht te krijgen in feiten en meningen. Met feiten wordt in dit verband bedoeld op een overzicht van de actuele stand van zaken en meningen staan voor het complex van opvattingen dat bij gemeenten ten aanzien van de vorming van plaatselijk welzijnsbeleid richtinggevend is.

Het is uiteraard ondoenlijk om die feiten en meningen door middel van één kortlopend onderzoek boven tafel te krijgen. Vandaar dat enige begrenzingen zijn aangebracht in zowel het onderzoeksthema als in de onderzoeksaanpak:

1. Het onderzoek is gehouden onder gemeenten met meer dan 10.000 inwoners met uitzondering van de gro-

te steden Amsterdam, Rotterdam, Den Haag, Utrecht. De verwachting was dat het welzijnsbeleid van deze brede middenmoot van 363 gemeenten binnen één opzet te onderzoeken was. Problemen rond bijvoorbeeld kleine kernen en grootstedelijke problematiek laten zich niet makkelijk onder één noemer brengen.

2. Van die 363 gemeenten kreeg iemand van de afdeling welzijn de vragenlijst in handen. Het was dus een onderzoek onder welzijnsambtenaren met de beperking van één ambtenaar per gemeente. Er is voor de ambtelijke en niet voor de bestuurlijke of politieke kant van de vorming van welzijnsbeleid gekozen, omdat uit onderzoek van vorig jaar was gebleken dat de contacten van instellingen met de gemeente veelal via ambtenaren lopen.

3. De onderzoeksingang via ambtenaren lieten vragen toe over feitelijke zaken als het aantal opbouwwerkers binnen de gemeente, of er een welzijnsplan was, hoe kortingen waren opgevangen en zo meer. Het is een materie waar met name ambtenaren inzicht in hebben.

4. Omdat de ambtelijke voorbereiding van welzijnsbeleid niet onbelangrijk is, is het interessant de opvattingen van deze lieden te achterhalen. Gepoogd is die opvattingen op te sporen door hen een aantal uitspraken voor te leggen, waarin verschillende aspecten van de vorming van welzijnsbeleid tot uitdrukking komen.

5. Vanuit kosten oogpunt is gekozen voor een postenquête. Ondanks de problemen van nonrespons, die bij een dergelijke enquête te verwachten zijn, was de respons buitengewoon hoog: 283 van de 363 verstuurd vragenlijsten kwamen terug (ruim 78%). Dit gegeven zegt volgens mij vooral iets over de grote inhoudelijke interesse voor welzijnszaken bij gemeenten op dit moment.

Gesteld mag worden dat het onderzoek redelijk representatieve resultaten heeft opgeleverd. Representatief wel te verstaan voor de categorie gemeenten waarbinnen het onderzoek heeft plaatsgevonden. Zoals gezegd de brede middenmoot. De vergelijking met populatiegegevens als gemeentegrootte naar inwonertal en aantal gemeenten per provincie liet geen opvallende verschillen zien. Maar nu eerst de feiten.

De feiten

Omdat de omvang van de vragenlijst geen excuus mocht zijn om niet te reageren werd het aantal vragen beperkt gehouden. Ten aanzien van de feitelijke gegevens ging het om de volgende zaken: de welzijnsplanning, de bezuinigingen, de politieke kleur van de wethouder welzijnszaken, het aantal welzijnsambtenaren en de plaatselijke situatie met betrekking tot opbouwwerk.

Nu gemeenten inhoudelijk meer ruimte hebben om beleid te maken is nagegaan of er een welzijnsplan was vastgesteld, waarin de prioriteiten voor de komende jaren zijn vastgelegd. Bij tweederde van de gemeenten is dat het geval, bij éénderde niet. Interessant is dan om te weten, of bij die éénderde ofwel 95 gemeenten een plan in voorbereiding is. Bij 38 van die 95 gemeenten is dat inderdaad het geval. In 54 gemeenten, zijnde 19.1% van de 283 onderzochte gemeenten, is er echter ook geen plan in voorbereiding. Er zullen in die gemeenten ongetwijfeld prioriteiten worden gesteld, maar men vindt het kennelijk niet nodig om dat door middel van een welzijnsplan te expliciteren.

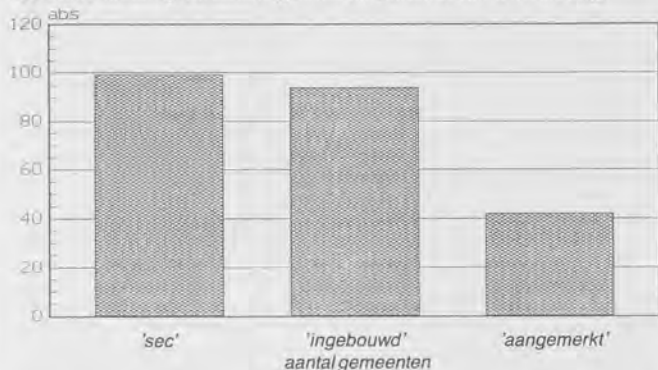
Dan de kortingen. In het trendonderzoek van vorig jaar werd via instellingen nagegaan, of gemeenten bereid waren gebleken om de kortingen op het sociaal-culturele

werk van eind 1986 op te vangen. Bij driekwart van de 83 onderzochte instellingen hadden gemeenten toen naar compensatie gezocht door met name de ruimte binnen de eigen begroting te benutten. Dat gegeven werd dit jaar meer dan bevestigd. Ruim 90% van de onderzochte gemeenten heeft de kortingen op enigerlei wijze proberen te compenseren. Ook nu weer bleek dat vooral de ruimte binnen de eigen begroting werd benut. Bij de 22 gemeenten die de kortingen niet hebben opgevangen is nagegaan, wat daarvan de reden was. Vier gemeenten konden niet anders, omdat het zogenaamde artikel 12 gemeenten zijn en dus 'onder curatele' van het ministerie van financiën staan. Bij de 18 resterende gemeenten zijn kortingen in meer of mindere mate gewoon doorberekend.

Meer beslissingsruimte inzake welzijnsaangelegenheden voor gemeenten doet vermoeden dat welzijnsdiscussies een meer politieke lading zullen krijgen. Vandaar dat gevraagd is naar de politieke kleur van de wethouder (of de burgemeester), die met welzijnszaken is belast. Het CDA voert de boventoon. Bij ruim 36% van de gemeenten is de welzijnsportefeuille in handen van een CDA'er, in bijna 33% van de gevallen betreft het een sociaal-democraat. Overigens dient hierbij te worden vermeld, dat in 34 gemeenten ofwel 12% welzijnszaken verdeeld zijn over twee en soms wel drie wethouders en dat bij 8% van de gemeenten welzijn in handen is van een wethouder van een plaatselijke lijst. Een nadere analyse van het onderzoeksmateriaal zal moeten uitwijzen of er meer te zeggen valt over deze niet onbelangrijke politieke dimensie. Daarvoor zij verwezen naar het onderzoeksverslag, dat begin volgend jaar verschijnt.

Vervolgens het aantal ambtenaren, dat expliciet met welzijnszaken is

In 135 (83,2%) van de onderzochte gemeenten (n=283) is enigerlei vorm van opbouwwerk aanwezig. De verdeling van de verschillende vormen is als volgt:

belast. Dit gegeven zegt iets over de mate waarin een gemeente 'zwaar tilt' aan de vorming van welzijnsbeleid. Verwacht mag worden dat dit ook in de personele bezetting tot uitdrukking komt. De cijfers geven vooralsnog slechts een globale indruk. In ruim 67% van de onderzochte gemeenten zijn 5 of minder ambtenaren met welzijn aan de slag. Bij een kleine 20% betreft het 6 tot en met 10 ambtenaren. Ik geef hier vooralsnog deze cijfers voor wat ze zijn. Ze zouden pas echt relif krijgen, wanneer ze met de ambtelijke inzet op andere beleidsterreinen vergeleken konden worden of met de omvang van de personele bezetting van het plaatselijk uitvoerend welzijnswerk. Uit de enquête komt in ieder geval het voor de hand liggende gegeven naar voren, dat hoe meer inwoners een gemeente telt des te meer ambtenaren er met welzijnszaken zijn belast.

Tot slot van deze feitelijkheden de 'opbouwwerksituatie'. Om daar zicht op te krijgen zijn drie soorten situaties onderscheiden:

- gemeenten waar opbouwwerkinstellingen zijn, dat wil zeggen instellingen waarvan de beroepskrachten voornamelijk op titel van opbouwwerk worden betaald (99 gemeenten = 35.2%);

- gemeenten waar opbouwwerkers deel uitmaken van een bredere welzijnsinstelling (94 gemeenten = 33.2%);
- gemeenten waar weliswaar geen formele opbouwwerk is (dat wil zeggen op die titel via de salarisregeling sociaal-cultureel werk), maar waar ambtenaren wel instellingen of initiatieven als opbouwwerk aanmerken (42 gemeenten = 14.8%).

Een en ander combinerend betekent dit dat er strikt genomen in ruim 68% van de gemeenten van opbouwwerk sprake is en dat volgens een ruimere uitleg in ruim 83% van de gemeenten aan opbouwwerk wordt gedaan. Die ruimere uitleg vereist enige toelichting. Voorgelegd is de omschrijving van opbouwwerk als beroepsmatige steun aan bewonersgroepen en gevraagd is of er instellingen of initiatieven zijn die als zodanig aangemerkt konden worden. In 104 gemeenten was dat het geval en van die 104 was er in 42 gemeenten uitsluitend sprake van dit als beroepsmatige steun aan bewonersgroepen opgevatte opbouwwerk.

Wat betreft het aantal opbouwwerkers is gevraagd aan te geven hoeveel personen er op titel van opbouwwerk werken. Het ging dus om personen en niet om formatieplaatsen. In de 283 onderzochte gemeenten werden 643 opbouwwerkers aangetroffen. Om aan dit getal enig reliëf te geven; bij die 643 zouden de opbouwwerkers moeten worden opgeteld van de gemeenten die niet aan het onderzoek hebben meegedaan (80), en van de gemeenten die buiten het onderzoek zijn gehouden (351). Naar schatting komt men dan al gauw in de buurt van 1000 opbouwwerkers in Nederland. Daaronder zijn dan nog niet de beroepskrachten begrepen, die op andere titel dan van opbouwwerk werkzaam zijn en van wie het werk evenzeer als opbouwwerk aangemerkt kan worden.

De meningen

Nu gemeenten sterker dan voorheen inhoudelijk verantwoordelijk zijn gemaakt voor de vorming van welzijnsbeleid, wordt het ook belangrijker om aan de weet te komen welke meningen daarbij richtinggevend zijn. Besloten is om te proberen daar via het voorleggen van een aantal uitspraken enig inzicht in te verwerven. Ze werden ontleend aan wat de laatste jaren in vakbladen te lezen viel, aan wat op conferenties zoal beluisterd werd én aan indrukken die ik op basis van eerder trendonderzoek heb opgedaan. Het betroof in totaal 25 uitspraken, waarvan:

- er 3 expliciet over decentralisatie van welzijnsbeleid gingen
- er 4 over vrijwilligerswerk gingen
- er 4 over welzijnswerk als politieke prioriteit gingen
- er 3 gingen over het belang van bewonersinitiatieven
- er 2 de bezuinigingen betroffen
- er 1 over de effectiviteit van welzijnswerk ging
- er 1 handelde over de verantwoordelijkheid van het bedrijfsleven

- er 3 gingen over besturen van welzijnsinstellingen
- er 2 gingen over de reikwijdte van de gemeentelijke verantwoordelijkheid
- er 1 ging over beroepskrachten.

Het is ondoenlijk om in deze vóórpublicatie op alle scores op deze uitspraken in te gaan. Daarmee worden er hier enkele opvallende zaken uit gelicht.

In de decentralisatie van welzijnsbeleid zien de welzijnsambtenaren een nieuwe uitdaging. Er is wel enige reserve, want met de mening dat door die decentralisatie in feite met minder middelen hetzelfde werk moet worden gedaan, is ruim 46 % het eens. Niettemin, het positieve oordeel overheerst.

Over welzijnswerk als politieke prioriteit gingen een viertal uitspraken. Enerzijds was men het er mee eens dat politieke discussies en signalen het voeren van een afgewogen welzijnsbeleid kunnen doorkruisen. Anderzijds is er toch bij ongeveer de helft de erkenning, dat op collegeniveau welzijnszaken de aandacht hebben. Over de politieke arena is het oordeel niet over de hele lijn negatief; ongeveer de helft is het er niet mee eens dat 'welzijn' in de zin van het belang van werken aan een meer leefbare samenleving bij politieke debatten nauwelijks een rol speelt.

Het belang van bewonersinitiatieven voor de plaatselijke leefbaarheid en voor de verankering van het beleid wordt door de ambtenaren volmondig erkend.

Gemeenten hebben er verder geen enkel bezwaar tegen wanneer het bedrijfsleven wordt aangesproken op z'n verantwoordelijkheid voor de leefbaarheid van de plaatselijke samenleving.

De uitspraken die gingen over de reikwijdte van de gemeentelijke ver-

antwoordelijkheid wijzen erop dat het 'maatschappelijke middenveld' als partner wordt erkend.

Tot slot

Hoewel in dit artikel nog lang niet alles is gezegd, wat naar aanleiding van het onderzoeksmateriaal te zeggen valt, is het al wel mogelijk enkele feiten met enkele meningen in verband te brengen.

Zo blijkt de politieke kleur van de wethouder die met welzijnszaken is belast soms wel degelijk wat uit te maken. Zo scoort de uitspraak 'decentralisatie van welzijnsbeleid betekent voor de gemeente een bestuurlijke en politieke uitdaging' in gemeenten met een PvdA-wethouder significant hoger; de ambtenaren zijn het meer mee eens. Het levert een bevestiging op van de van oorsprong sociaal-democratische snit van decentralisatie-ideeën.

Verder bleek dat men in gemeenten met 6 of meer welzijnsambtenaren het sturende optreden van de gemeente inzake welzijnsbeleid meer zag zitten, hetgeen niet onlogisch mag heten.

Dan ter afsluiting van dit artikel een markant gegeven. Voorgelegd werd ook de uitspraak 'het is een slechte zaak wanneer zorgvuldig vastgelegde prioriteiten op welzijnsterrein telkens door politieke discussies worden doorkruist'. Over de hele lijn genomen zijn de onderzochte welzijnsambtenaren het daar in meerderheid mee eens (ruim 65 %). In gemeenten met opbouwwerkinstellingen ligt dat duidelijk anders. Daar blijkt men voor die politieke discussies duidelijk wat minder bang. Opbouwwerk als remedie tegen ambtelijke koudwatervrees?

*Gui van Hooijdonk
Nimo, Havensingel 8, 5211 TX 's-
Hertogenbosch, tel. 073-137295. ■*

**Gemeenteraadsverkiezingen (in maart 1990 is het weer zo-
ver) zijn een van de weinige ge-
legenheden waarop
raadsleden/bestuurders zich
rechtstreeks verstaan met de
kiezers, zonder tussenkomst
van het ambtelijk apparaat.
Zo'n gelegenheid leent zich bij
uitlek om aandacht te vra-
gen voor thema's waar klant-
groepen van opbouwwerk
mee te maken hebben.**

De partijen die aan de verkiezingen deelnemen zijn druk bezig met het treffen van voorbereidingen voor de gemeenteraadsverkiezingen van maart 1990. In deze fase zijn belang-rijk het opstellen van het verkie- zingsprogramma en de samenstel- ling van de kandidatenlijsten. Na de verkiezingen volgen het samenstel- len van het College en de onderhan- delingen over het collegeprogram- ma waarmee het aantredende College de vier jaar wil volmaken.

Wat kunnen het opbouwwerk en de klanten van het opbouwwerk doen met de verkiezingen voor het lokaal bestuur?

Er mag niet van uitgegaan worden dat de instandhouding van voorzieningen als zodanig een onderwerp zal zijn dat bij de verkiezingen een rol speelt.

Wel ligt het voor de hand de ge- meenteraadsverkiezingen aan te grijpen om de aandacht te vragen voor onderwerpen en vraagstukken, waarmee klantengroepen van het opbouwwerk te kampen of te maken hebben.

Niet alles zal evenveel attentiewaar- de kunnen verkrijgen; het is daarom van belang om van te voren nauwge- zet items en onderwerpen te selec- teren waarmee de klantengroepen hun "eigen" verkiezingscampagne gaan voeren en na te gaan op welke wijze dat het beste kan gebeuren.

De selectie van onderwerpen

Er is een onderscheid aan te bren- gen tussen onderwerpen die reeds hoog op de politieke agenda staan, onderwerpen waar de gemeentelij- ke aandacht te wensen overlaet en onderwerpen die niet op de agenda staan. Daarnaast is ook de kwaliteit van het openbaar bestuur als zodanig een belangrijk onderwerp. Het gaat dan om vragen over de wijze waarop de gemeente omgaat met de doelgroep- en van het beleid, welke mogelijk- heden er zijn om de eigen betrok- kenheid tot uitdrukking te brengen en over de zorgvuldigheid en voort- varendheid die betracht worden.

Welke items ook geselecteerd wor- den, in de eigen verkiezingscam- pagne moet het natuurlijk ergens over gaan. Het kan daarbij van groot belang zijn om te beschikken over eigen informatie, bijvoorbeeld door de opvattingen en verwachtingen van de (buurt-)bevolking over een bepaald vraagstuk te peilen of meer in het algemeen door het verkrijgen van een oordeel over de leefbaar- heid in een bepaald gebied en de ontwikkelingen daarin.

Stadsvernieuwings- en werkloos- heidsbeleid zijn geen geschikte is- sues voor het eigen verkiezingspro- gramma. Deze vraagstukken staan al hoog op de politieke agenda en blijven dat staan. Het zijn on- derwerpen waarbij de financiële afhanke- lijkheid van het rijksbeleid zo groot is, dat de uitspraken van de verte- genwoordigers van politieke partijen weinig zullen veranderen aan het beleid dat gevoerd wordt. Maar dat neemt niet weg dat eigen informatie over de "staat van de stadsvernieu- wing" of de "de stand van zaken in het werkloosheidsbeleid" belang- wekkende documenten kunnen opleveren, waarover de aanstaande bestuurders relevante uitspraken ontlokt kunnen worden. Daarnaast zijn de manier van optre- den, de wijze waarop het beleid uit- gevoerd wordt en de contacten die

met de doelgroepen van het beleid onderhouden worden, zaken die in de eigen verkiezingscampagne aangekaart kunnen worden.

Onderwerpen die naar het oordeel van de klantengroep in kwestie te weinig aandacht van de gemeente krijgen, lenen zich bij uitstek voor het formuleren van mogelijke alter- natieven en het voeren van discus- sies daarover.

"Nieuwe" items zullen niet voor het oprapen liggen. Veelal zal het eer- der om een hergroepering van de in- spanningen gaan met andere be- leidsaccenten. We hebben het dan over de thema's of de motto's voor het beleid.

Het pas aangetreden kabinet heeft zijn voorgenomen inspanningen ge- groepeerd rond het begrip "sociale vernieuwing".

De dominante betekenis die in de uitwerking daarvan aan gemeenten wordt toegekend, biedt uitgelezen mogelijkheden voor het voeren van een eigen beïnvloedingscampagne. Welke lading kan en dient de sociale vernieuwing in de eigen gemeente te krijgen? Wat verstaan de diverse groeperingen in de lokale samenle- ving onder sociale vernieuwing en welke vertrekpunten kan dat opleve- ren voor het formuleren van een be- leid? Welke bijdragen kunnen orga- nisaties van betrokkenen en belanghebbenden leveren aan een steekhoudend vernieuwingsbeleid en wat mag of moet daar van de kant van het openbaar bestuur tegen over staan?

Dit zijn slechts enkele vragen, waar- op de plaatselijke politieke partijen op dit moment het antwoord nog schuldig zijn. Met andere woorden, het kan kansen opleveren voor een substantiële verbetering van de leef- baarheid en de samenlevingsop- bouw in de lokale samenleving. ■

Brits parlementslid pleit voor samenlevingsopbouw

Onlangs hield Tony Worthington, die voor Labour zitting heeft in het Britse parlement, op de conferentie 'Community Development in Europe: towards 1992' een opmerkelijk betoog over samenlevingsopbouw. Onze Nederlandse parlementariers lijken daarbij te verbleken, hoewel 'sociale vernieuwing', in wezen een vergelijkbaar concept, het bij hen heel goed doet. We geven hieronder het betoog van Worthington in hoofdlijnen weer.

Worthington verheelde niet dat een aantal maatschappelijke, economische en politieke ontwikkelingen, zowel in Engeland als de E.G., nogal tegendraads werken voor 'community development' en ook niet één twee drie van het toneel zullen zijn verdwenen. Community development bevindt zich in een woelige zee. Wat 'Europa 92' betreft heerst het gevoel dat dat heel ver weg ligt, 'Big Brotherish'-is, en zeker anti-theïsch voor samenlevingsopbouw op lokaal nivo. Maar dit gevoel is z.i. allesbehalve terecht.

Hij maakte duidelijk dat er voor de overheden en de Europese Gemeenschap belangrijke rollen zijn weggelegd om de condities te scheppen voor community development. Nu wordt een overheid van lage lonen, hoge werkloosheidscijfers en een armzalig sociaal beleid niet vertrouwd, als die zich tevens laat voorstaan op community development. In Engeland ligt er het ervaringsgegeven dat systematisch resources uit de armste gemeenschappen weggenomen zijn. Maar al te vaak is daar slechts een lepelje resources toegevoegd, nadat eerst een bordvol is verdwenen.

Ook het 'active citizenship' concept is door de huidige centrale overheid nogal heftig omhelsd. Het parle-

mentslid wees er en passant op dat de Enterprise Zones, afgeschilderd als zones die private initiatieven vrijmaken, in wezen door de staat gecreëerde belastinghavens zijn die alleen tot stand zijn gekomen met substantiële staatsbemoeienissen. Ten einde een bepaald gebied een gesubsidieerde infrastructuur te verschaffen. Ondernemers spelen een cruciale rol in het creëren van welvaart maar om de private sector een leidende rol te geven t.a.v. de achterstandsgebieden komt hem belachelijk voor. Hij stelde vast dat het kapitaal uit de private sector eenvoudigweg niet beschikbaar komt op het niveau, de stijl, of doeleinden van de community development initiatieven.

De community business/community enterprise beweging in Schotland en de rest van G.B. heeft aangetoond dat het op plaatselijk vlak mogelijk is banen te creëren met goede en geduldige steun vanuit instellingen van de lokale en centrale overheid. Community development zal in zijn ogen altijd marginaal blijven tenzij het zich werkelijk bezig gaat houden met het scheppen van banen en welvaart.

Dan het bankgebeuren. Bewoners uit de achterstandsgebieden krijgen slechts een pover deel van het financiële systeem. Armen blijken buitensporig veel geld te moeten uitgeven voor lenen en krediet. Er zouden betere manieren gevonden moeten worden om organisaties zoals de

''community development blijft altijd marginaal, tenzij het zich werkelijk bezighoudt met het scheppen van banen en welvaart''

De plaatselijke overheden hebben z.i. dus een aanzienlijke en onvermijdelijke rol te spelen bij het stimuleren van samenlevingsopbouw. In dit verband wordt wel gesproken van de 'enabling state'. Overigens wordt het voor die overheden steeds moeilijker een dergelijke rol op te pakken omdat de lokale politiek nogal aan kwaliteit heeft ingeboet.

Voor community developers had Worthington ook een boodschap. Zij zouden hun aandacht uit moeten laten gaan naar twee centrale issues: het creëren van banen en het bankgebeuren.

credit unions die effectieve spaar- en leenvormen bieden voor de minder vermogenden, te steunen. Tenslotte zag hij, op een wat hoger niveau, mogelijkheden liggen bij de pensioenfondsen die hun resources eerder laten terechtkomen bij de 'haves' dan bij de 'have-nots'. Volgens Worthington moet het mogelijk zijn deze fondsen zo te runnen dat de belangen van de gepensioneerden veilig gesteld worden en tevens een gedeelte van het geld dat in een gebied gegenereerd is daar ook weer wordt geïnvesteerd.

Ad Raspe, NIMO.

Resolutie over zelforganisatie en opbouwwerk

De permanente conferentie van Europese Gemeentebesturen heeft een voor het opbouwwerk belangwekkende Resolutie aanvaard (nr. 208, 1989). De resolutie omvat een reeks overwegingen en uitspraken, die de betekenis van plaatselijk opbouwwerk krachtig onderlijnen.

Met betrekking tot de rol van de opbouwwerker wordt o.m. opgemerkt:

"14. Onderstreept wordt dat de rol van de opbouwwerker zich richt op het ondersteunen van een lokale gemeenschap om de noodzakelijke vermogens te ontwikkelen ten einde voor zichzelf eigen doeleinden te realiseren, inclusief de vaststelling van wat er veranderd moet worden; en inzicht in de context (lokaal-economische trends, sociale condities, wijzigingen in de samenstelling van de bevolking enz.)"

De in 32 punten neergelegde resolutie verdient alle aandacht van de gemeentebesturen en opbouwwerkinstellingen.

MO drukt de Resolutie hierbij dan ook in haar geheel af. Met het oog op Europa '92 gebeurt dat in één van de officiële voertalen, waarin zij werd uitgebracht: het Engels.

STANDING CONFERENCE OF LOCAL AND REGIONAL AUTHORITIES OF EUROPE

TWENTY-FOURTH SESSION
7-9 March 1989

RESOLUTION 208 (1989)¹

on self-help and community development in towns

The Standing Conference,

1. Noting that initiatives for self-help and community development in towns constitute an increasing proportion of urban policies in member countries;
2. Believing that, although it is an approach sometimes born out of need — namely the difficulties

1. Debated by the Standing Conference and adopted on 8 March 1989, 2nd Sitting (see Doc. CPL (24) 13, Part I, draft resolution presented by the Committee on Environment and Town Planning, Rapporteur: Mr N.K. Abecasis).

faced by public authorities in dealing alone with the whole range of urban questions and in providing sufficient services for their electorates — it is an approach which, quite apart from its administrative and financial justification, commends itself as a mechanism for stimulating local solidarity, the local economy and a sense of citizenship;

3. Believing, therefore, that such an approach should be high on the list of political options of local and regional government in Europe;
4. Considering, however, that community development does not have the same connotation everywhere in Europe and that, whilst in some countries it is a deliberate policy built into the legislative machinery, benefiting from substantial funding, in others it figures low on the list of political priorities;
5. Noting that, in recent years, there has been a pioneering of diverse and innovative initiatives aimed at improving the quality of social life in many local communities, fulfilling a wide variety of social and economic objectives;
6. Noting that such projects, characterised by a high level of involvement of the community, can

include locally-based initiatives for environmental improvement, local employment possibilities, housing management and development, including tenant management schemes and co-operatives, provision of some local services, cultural development within the community, promotion of racial and ethnic integration, as well as the development of locally-based health schemes;

7. Wishing, for the purpose of this resolution, to concentrate on areas concerned with housing, architectural, environmental, town planning matters and with the social aspects of community development, rather than questions such as community development in economic and employment policies;

8. Believing that a high social and economic return on capital investment is only achieved through the maximum use of all resources, including those of the local community, their ideas, initiatives, support and co-operation;

9. Applauding the creation of public, semi-public and private institutions concerned with community development in member countries;

10. Considering that community self-help initiatives have many historic roots but that it is its re-emergence in the last half of the twentieth century in economically developed countries which is of considerable political significance;

11. Believing that such a movement has stemmed in part from:

i. protest which brings people together in the face of an outside threat, thus releasing energy and building confidence fired by indignation;

ii. the lack of a key service for a particular group or neighbourhood, for example, as indicated through the emergence of community-based health groups in some countries;

iii. public reaction against the planning mistakes of the recent past, particularly against a policy of urban renewal which broke up traditional communities and fragile social linkages;

12. Considering that self-help is concerned with collective action by groups of individuals or local communities to improve their opportunities and well-being, and that community development is a process of helping groups in communities to obtain the changes that the community wants, often with the assistance of a community worker;

13. Believing that community development can offer important lessons and inspirations for government and public authorities;

14. Underlining that the role of a community worker is one of assisting a community to develop the abilities necessary to achieve its own aims for itself, including identifying what needs changing, understanding the context (trends of the local economy, social conditions, population changes, etc.);

15. Noting the development of a whole range of initiatives concerned with community development in housing, in rehabilitation of old estates, in involvement of residents in the management of housing and the improvement of derelict areas;

16. Applauding the existence in many member countries of local amenity movements which cover a wide-ranging and diverse collection of local voluntary groups, who seek to take an interest in aspects of their home surroundings, their neighbourhoods, village, town or area;

17. Noting the development of community architecture and of community development in conservation movements, aimed at stimulating locally-based efforts to improve the physical urban environment;

18. Wishing to underscore that community development has a strong role to play in the creation of job possibilities and in the economic regeneration of a neighbourhood, and applauding the national and international initiatives which promote this;

19. Underlining the important role of the private sector in community development;¹

20. Drawing attention to the range of international conferences that have been held recently on the subject;²

1. For example, "Business in the Community" (United Kingdom).

2. For example, "Local Action in Europe and North America", Montreal, 1988, and the forthcoming Conference on Community Development in Europe, 1992, to be held in Swansea in September 1989.

21. Considering that community development is a notion which has underpinned much of the Council of Europe's work on urban matters arising from the European Campaign for Urban Renaissance;

22. Noting and approving the work done on community development by international governmental organisations (the EEC, OECD, and the United Nations);

23. Drawing attention particularly to the work done by the European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions, Dublin, on "Coping with Economic and Social Change at the Local Level", and that of the World Health Organisation (Regional Office for Europe) on "Healthy Cities", which has as its objective the promotion of healthy lifestyles and a healthy environment through public participation and multisectoral approaches towards health.

1. *Asks national, regional and local authorities in member countries to recognise that community development can:*

24. Provide a new service or opportunity for the people concerned, improve access to an existing service or opportunity (such as training, or access to health care) or provide some specialised service to meet special needs (such as where a group of people have a health problem in common and can benefit from shared experiences, or share some circumstance such as being parents of mentally handicapped children);

25. Enhance the skills and confidence of the people involved, thus having an invaluable educational impact on organisation, problem analysis, cultural and environmental awareness and the understanding of the processes of government — involvement in collective action can lead to self-improvement and transfer of skills;

26. Have, despite the fact that the impact of an initiative may be small in terms of the scale of the problem or the size of the area, an important "spillover" effect, giving inspiration and encourage-

ment to others in the group or the neighbourhood or elsewhere, which has an effect far beyond the immediate impact of the activity;

27. Release new and additional resources in terms of voluntary and community effort, finance, materials and other physical resources and the power of collective thinking, which might, in addition, release redundant resources by, for example, bringing back land or buildings into use or recycling resources;

28. Increase a sense of responsibility and "ownership" and local identity in areas where there was previously considerable feeling of anonymity and this, in turn, can make neighbourhoods more safe and secure and ensure that the environment is better maintained due to greater care;

29. Improve the functioning of local political institutions, thanks to greater local participation, better understanding, more realistic expectations, improved information of needs and possibilities, and closer day-to-day working relationships between people and local government officers and councillors;

II. *Decides to:*

30. Support steps that might be taken towards the creation of a European association for community development;

31. Ask its Committee on Environment and Town Planning to consider further initiatives if appropriate, which might be undertaken by the CLRAE in the light of the present report;

32. Recommend to local and regional authorities to:

- a. support, as far as possible, the various initiatives of individuals and groups, aimed at improving their community by their own work;

- b. devote funds for the support of foundations or other specialised organisations concerned with different aspects of community life and development;

- c. establish agreements with specific associations concerned with social solidarity in order to achieve improved social services.

Sociale projektontwikkelingsmaatschappij in Amsterdamse buurt

Begin oktober is met veel elan door het wijkopbouworgaan van de Spaarndammer en Zeeheldenbuurt in Amsterdam de "BOM" gepresenteerd. BOM staat voor Buurt Ontwikkelings Maatschappij. Het is een Publiek Privaat Samenwerkingsproject (PPS), met als doel buurtgebonden projecten te realiseren die ten goede komen aan de leefbaarheid van en de werkgelegenheid in de buurt.

Door middel van een heldere en leesbare brochure, een persconferentie en politiek café werd door het wijkopbouworgaan wereldkundig gemaakt dat de van oudsher strijdbare buurt niet 'werkloos' zal toezien hoe op de aangrenzende westelijke IJ-oever de grootstedelijke vernieuwing gestalte krijgt. In plaats van overgeleverd te worden aan projektontwikkelaars wil de buurt een gelijkwaardige partner zijn in het proces en met de BOM zorg dragen dat de nieuwe ontwikkelingen worden geïntegreerd in wat al bestaat: het wonen, werken en leven van de Spaa-Zeebuurt.

Beheer en actie na stadsvernieuwing

Houthavens, suikerraffinaderij en gasfabriek waren de drie grote werkgevers van de buurt, die in de jaren twintig werd volgebouwd. Door crisis, oorlog en economische achteruitgang rukte de verkrotting op en kwamen bewonersgroepen in actie tegen sloop en sanering. In '69 kreeg de Spaarndammerbuurt een projektgroep Stadsvernieuwing, het begin van een buurtgerichte, integrale en fasegewijze aanpak van renovatie en nieuwbouw, van verbetering van de woonomgeving en uitbreiding van het voorzieningenniveau.

Het proces dat nu – na 20 jaar en een overheidsinvestering van 500 miljoen – wordt afgerond, heeft de

betrokkenheid van de (totaal ca. 11.000) bewoners zeer versterkt. Actiecomitees bepleitten de wijkverbetering, bewerkstelligden het sociaal medisch centrum en namen het beheer van voorzieningen en binnen-terreinen ter hand. Dit laatste gebeurt zeer gedegen, momenteel door de 'Stichting Beheer van de Woonomgeving'. Bij de gebruikersgerichte benadering staan coördinatie (tussen verschillende beheerders), samenwerking (met bewoners en gebruikers) en preventie centraal. De beheeraanpak in deze buurt, met o.a. schoffeltuinen, binnenterreinen en buurtbus, heeft een voorbeeldfunctie voor andere stadswijken. Geen wonder dat juist hier op de prestigieuze bouwplannen van de stad een eigentijds antwoord komt. Tweehonderd miljoen investeren voor infrastructuur en exploitatie van de Westelijke IJ-oever zal gepaard moeten gaan met afname van de buurtproblemen zoals de zeer hoge werkloosheid (30% van de beroepsbevolking), de kleine criminaliteit en de mate van ongezondheid (met de Jordaan het hoogst van Amsterdam).

De BOM als sociaal projektontwikkelaar

Uit gesprekken van buurtgroepen met de gemeente en vertegenwoordigers van ABP en Mabon bleek dat er voor samenwerking tussen buurt, gemeente en beleggers wel degelijk aanknopingspunten te vinden zijn. Maar dan moet er professioneel gewerkt worden en dienen continuïteit en organisatievermogen aanwezig te zijn. Om aan die voorwaarden te kunnen voldoen is de BOM opgericht, die moet gaan fungeren als sociale projektontwikkelingsmaatschappij met als doel, het realiseren van buurtgebonden, zinvolle projecten die ten goede komen aan de leefbaarheid van en de werkgelegenheid in de buurt.

Het ondersteunen en vormgeven van initiatieven, het adviseren over de financiering, het voorzien in startmanagement en het volgen van het

sociaal-economische beleid, zijn taakstellingen van de BOM.

Deze broedplaats voor de buurt zal organisatorisch bestaan uit een platform en een werkmaatschappij. Het platform BOM met vertegenwoordigers van buurtgroepen, ondernemers, welzijnsinstellingen, GAB e.d. vormt het maatschappelijk draagvlak voor de initiatieven. De werkmaatschappij – verantwoordelijk voor opzet en start van de projecten – krijgt een rechtsvorm en wordt de Stichting BOM. De eerder genoemde 'Stichting Beheer van de Woonomgeving' zou hierop in kunnen gaan, omdat haar activiteiten aansluiten bij de BOM. In huisvesting in de buurt en (meer) menskracht moet nog worden voorzien.

De eerste ton voor de BOM is binnen. De nieuwe projektwethouder van de IJ-oevers V.d. Vlis zegde deze toe. De BOM heeft voor haar activiteiten voorlopig een bedrag van f 220.000,- begroot op jaarbasis. Een belangrijk deel van dit bedrag is bestemd voor het inhuren van externe deskundigheid m.b.t. haalbaarheidsonderzoeken, ondernemingsplannen e.d. Om projecten op de rol te zetten is vervolgens nog een twee keer zo hoog bedrag nodig. Gepoogd wordt financiële steun van de beleggers te verwerven, maar het lijkt erop dat deze wachten tot ze werkelijk gaan investeren in de IJ-oever.

Werkerreinen en projecten

Een zevental in de brochure genoemde projecten is ondergebracht onder de titel "Beheer van de woon- en leefomgeving". Voorbeelden daarvan zijn inbraakpreventie; een graffiti-projects met o.a. adoptie-maatregelen; een buurtcongiere voor ouderen; onderhoud speel- en straatmeubilair en een Beheerplan Suikerplein. Met de realisatie van de inrichting en de woningen rondom dit plein (voormalig industriegebied) is in de buurt een nieuw centrum

ontstaan (zie foto). Wanneer het beheer van portieken en openbare ruimte effectief wordt aangepakt, kan dit het warm kloppend hart van de buurt worden.

Onder "Behoud en verbetering van het voorzieningenniveau" vallen o.a. recreatievorming op het Stenen hoofd; Klein Mokum, een stedelijke speelplek voor de jeugd; uitbreiding of zelfs verplaatsing van het Polanentheater en het verbeteren van het winkelbestand van de Spaarnammerstraat (i.p.v. een nieuw winkelcentrum langs het IJ).

"Werkgelegenheid en scholing" vormen voor de BOM een derde zeer belangrijk aandachtsveld met een zestal projecten. Gestreefd zal worden naar één loket arbeidsbemiddeling en scholing, dat aan werkloze buurtbewoners een individuele trajectbegeleiding kan bieden. Een onderzoek naar de huidige

en toekomstige werkontwikkeling aan de IJ-oever en de koppeling van vraag en aanbod wordt daarbij van belang geacht. Om de lokale economie te versterken moet er een bedrijfsverzamelgebouw komen en zijn er plannen voor een informatica-project, een grafisch atelier en een proefabriek voor het vervaardigen van kleine series kunststofproducten.

Op korte termijn leveren de projecten 40 arbeidsplaatsen op, maar als het echt gaat gebeuren aan de IJ-oevers komen er duizenden nieuwe werkplaatsen bij.

De kosten van de diverse projecten staan benoemd als start-, investerings- en exploitatiekosten, waarbij onderscheid wordt gemaakt tussen onrendabele, kostendekkende en rendabele projecten. De laatste kunnen voor rekening komen van particuliere investeerders. Voor de eerste twee wordt voorgesteld een BOM-startfonds op te richten waaraan overheid en belegger in gelijke mate bijdragen. Of dat allemaal lukt? De BOM zal het leren.

Een start van onderop

"De traditie van onze buurt is", zo stelde de wijkraadvoorzitter Marcel van Tilburg bij de presentatie van het plan, "het voortijdig signaleren van problemen en werkbare oplossingen daarvoor bedenken. Het gaat niet het meest om geld – de buurt heeft al zolang op vrijwillige basis de meest bijzondere projecten uitgevoerd – het gaat erom dat de BOM een organisatievorm biedt die uniek is, namelijk een van onderop ontwikkeld model om de problemen in de buurt op te lossen". Het mislukken van het PCG-beleid in Amsterdam wijt hij aan het ontbreken van dat model.

Misschien is dat ook de reden, dat de al in 1987 in Rotterdam gelanceerde grootstedelijke Wijk Ontwikkelings Maatschappij nog geen handen en voeten heeft. Er is door Seinpost – in opdracht van B&W van Rotterdam – in februari 1989

een positief advies uitgebracht over een stedelijk functionerende WOM en er zijn suggesties gedaan voor de structurering en voor 4 à 6 voorkeurprojecten. Waar de echte uitvoering het eerst van start gaat – bij BOM of WOM – zal moeten blijken.

Het Bureau Bestuurscontacten van de gemeente Amsterdam, dat de PPS-projecten in de stad actief ondersteunt, heeft het initiatief genomen tot een landelijke 'conferentie samenwerkingsprojecten' die waarschijnlijk in februari '90 gaat plaatsvinden. Zes steden, waaronder o.a. Amsterdam en Rotterdam, en de VNG zijn betrokken bij de voorbereiding. De BOM zal zich daar zeker presenteren, wellicht ook de WOM? Belangrijkste is niet het model, maar aldus Van Tilburg: 'of we er in zullen slagen te bewijzen dat een gezamenlijke integrale aanpak van stedelijke ontwikkeling tot succes zal leiden.'

Voor het opbouwwerk zijn samenwerkingsprojecten (PPS) de moeite waard om in de gaten te houden, zeker als 'Sociale Vernieuwing' niet een nieuwe slogan blijkt, maar daadwerkelijk inhoud en middelen krijgt.

Greet Hettinga

Vernieuwing van het welzijnsbeleid

In gemeenten waar het opbouwwerk actief is, vervult deze werksort een belangrijke functie in het bijdragen aan een inhoudelijke bijstelling en vernieuwing van het welzijnsbeleid.

Gelet op het vertrouwen dat bevolkingsgroepen in deze werksort stellen kan het opbouwwerk de vinger leggen op de vraagstukken en ontwikkelingen die een bedreiging kunnen inhouden voor de leefbaarheid van de wijk, buurt of stad.

Kan het een opbouwwerktaak zijn om aandacht te vragen voor bepaalde zaken, het is vervolgens de gemeentelijke verantwoordelijkheid om vast te stellen op welke wijze en vanuit welke voorzieningen de gesignaleerde vraagstukken van een passend welzijnsaanbod worden voorzien.

Het Consulentenschap Samenlevingsopbouw heeft een opzet ontwikkeld om op systematische wijze de belangrijkste gegevens te verzamelen waarmee het functioneren van het plaatselijke welzijnsbeleid als het ware geijkt kan worden.

Naast het vergaren van informatie van de kant van de gesubsidieerde instellingen, voorziet deze opzet in de registratie van de opvattingen en verwachtingen van de inwoners van de gemeente en van 'sleutelfiguren' die krachtens hun verantwoordelijkheid en positie in staat zijn een oordeel te vellen over de vraag welke maatschappelijke ontwikkelingen bijstelling en actualisering van het plaatselijke welzijnsbeleid noodzakelijk maken.

De langs deze drie lijnen verzamelde informatie wordt verwerkt in een rapportage, op grond

waarvan de gemeente vervolgens kan bepalen welke bijstellingen wenselijk en noodzakelijk zijn.

Omdat een systematische signaleringstaak er bij veel instellingen vaak bij inschiet, kan deze gestructureerde opzet relevant zijn om deze op een onafhankelijke grondslag uit te laten voeren.

Ook kan de opzet ten behoeve van de actualisering van het welzijnsbeleid van belang zijn voor de gemeenten die geen opbouwwerk (meer) kennen. Het biedt immers het antwoord op vragen als:

- Welke vraagstukken en problemen verdienen aandacht in het welzijnsbeleid, en hoe verhoudt zich dat tot het bestaande aanbod?
- Is een professioneel aanbod vereist of kan op andere wijze in de gewenste dienstverlening voorziening worden?
- Is een en ander gebaat bij (uitbreiding van) een reguliere voorziening, of kan op projectgrondslag in de vereiste dienstverbetering voorziening worden?

Belangstellenden kunnen voor nadere informatie contact op nemen met het Consulentenschap Samenlevingsopbouw, drs. J. de Haan, Pr. Mauritslaan 26, 2582 LS Den Haag, tel. 070-521354. ■

Motie voortzetting PCG-beleid aangenomen

Op 31 oktober is in de Tweede Kamer, met steun van nagenoeg alle politieke partijen, de motie "Koetje" aangenomen. De motie beoogt ongewijzigde voortzetting van het achterstandsgebiedenbeleid in 1990 (inclusief de bijdrage van het ministerie van Sociale Zaken) en dientengevolge eveneens verlenging met één jaar van de deelovereenkomsten tussen de 16 betrokken gemeentebesturen en de gewestelijke arbeidsbureau's (GAB's). Ondanks de nagenoeg "kamerbrede" steun, is nog niet duidelijk of minister De Koning of zijn opvolger minister De Vries bereid is de motie uit te voeren.

Kern van het probleem is dat Sociale Zaken af wil van het PCG-beleid en terug wenst te gaan naar een sectoraal en categoriaal beleid onder regie van het CBA (Centraal Bestuur voor de Arbeidsvoorziening) en de RBA's (Raden voor Bijstand en Advies).

Afgelopen voorjaar besloot het kabinet weliswaar tot een verlenging van het PCG-beleid met één jaar, maar exclusief de gelden die SoZaWe in het PCG-beleid stak (ruim 51 miljoen per jaar). Het besluit voorzorg, voortvloeiend op de wet tripartisering van de arbeidsvoorziening, in de overdracht van dit geld aan de CCBA (Centrale Commissie voor Bijstand en Advies). Op grond van dit besluit heeft de CCBA de PCG-gelden van SoZaWe voor 1990 opnieuw toebedeeld aan de 16 PCG-steden (met uitzondering van Leerdam en Helmond) met exact dezelfde bedragen als in de voorgaande jaren. Het CCBA spreekt nu echter van ex-PCG-gelden en bovendien kan dit geld in de betrokken steden alleen worden ingezet ten behoeve van arbeidsinpassing van etnische min-

derheden. Ook valt de gebiedsverplichting weg en ligt de beslissingsbevoegdheid alleen bij de directeur van het GAB (na overleg met de commissie van advies). Voorheen werd de besteding van deze gelden geregeld middels een bestuursovereenkomst tussen GAB's en gemeenten ten behoeve van de aangewezen wijken en buurten.

Verschillende visie regering en kamer

Door de val van het kabinet, het zomerreces en de verkiezingen, vond pas op 12 oktober jl. het mondeling overleg plaats over het kabinetsbesluit tussen de betrokken ministers Van Dijk en De Koning en de Tweede Kamer. Dit liep uit op een botsing in visie en beleidsfilosofie tussen regering en kamerleden. De Kamer stelde zich in het mondeling overleg vierkant achter het geïntegreerde en gebiedsgerichte PCG-beleid. Dit heeft als uitgangspunt de totale bevolking van achterstandsgebieden en positieverbetering van alle bewoners op het brede vlak van "wonen, weten, en werken", met extra aandacht en beleidsinspanningen voor minderheden.

Aan regeringszijde ontbrak de bereidheid om ook maar een millimeter af te wijken van de voorgenomen terugkeer naar een sectorale en categoriale aanpak.

Minister van Dijk zei dat het hem ijskoud liet waar het geld vandaan komt en hoe, zolang het maar naar de betrokken gemeenten gaat. Minister de Koning vond de tripartisering van de arbeidsvoorziening veel belangrijker dan een integraal achterstandsgebiedenbeleid en wil dit beleid al op voorhand daaraan aanpassen. De argumentatie van het kabinet werd door minister Van Dijk als volgt samengevat: verlenging met een jaar is voldoende om datgene wat is opgebouwd te behouden en een nieuw kabinet moet maximale bewegingsvrijheid hebben voor nieuw beleid.

De aanwezige Kamerleden zagen precies het omgekeerde gebeuren: loskoppelen van SoZaWe-gelden is afbreken van het samenhangend beleid en beperkt de bewegingsvrijheid van een nieuw kabinet omdat veranderingen in bestaand beleid eenvoudiger zijn dan het terugdraaien van beslissingen en opnieuw opstarten.

Instructie GAB's

Het verslag van dit mondeling overleg vormde op 25 oktober voor de Tweede Kamer aanleiding om het PCG-beleid nogmaals aan de orde te stellen. Koetje (CDA) diende zijn motie in, ondervond brede steun uit de Kamer en weliswaar weinig weerwerk van de ministers, maar ook geen duidelijke toezeggingen dat zijn motie zou worden overgenomen.

Minister De Koning drukte zich uit in bewoordingen waaruit zou moeten blijken dat hij eigenlijk nauwelijks van mening verschilde met de Kamer. Ook minister van Dijk vond dat de verschillen "gedramatiseerd" werden. Het lukte beide ministers echter niet om het meningsverschil weg te masseren. Vooral het laatste deel van de motie, waar het gaat om handhaving van de deelovereenkomsten tussen gemeenten en GAB's zat minister De Koning niet lekker. De betrokken GAB's ontvingen in september al een instructie, waarin de voorwaarden zijn vermeld voor de besteding van "ex-pcg-gelden". De Koning zou met een nieuwe instructie naar de GAB's moeten om duidelijk te maken dat er geen sprake is van ex-pcg en dat de besteding van deze gelden blijvend in overleg met de gemeenten dient te geschieden. Na een aantal interpellaties van Buurmeijer gaf hij schoorvoetend toe te zullen bekijken of een nieuwe instructie nodig is. Een demissionair rookgordijn, dat het nieuwe kabinet nu kan wegnemen.

Inmiddels is bekend geworden dat in een aantal PCG-steden de GAB's op grond van de eerder genoemde instructie in 1990 uit het PCG-overleg met de gemeenten willen stappen. In een aantal andere gemeenten was dat nog niet duidelijk en daar hoopt men op de nodige inventiviteit van het GAB bij het uitvoeren van deze instructie. Over de hele linie verwacht men, op grond van deze instructie, problemen bij het continueren van het integraal PCG-beleid in 1990.

Het is te hopen dat of minister De Koning of de nieuwe minister van Sociale Zaken hierover snel duidelijkheid verschaft conform de wens van de hele Kamer.

Uit een brief die het Landelijk Samenwerkingsverband Achterstandsgebieden (LSA) vorige week van minister De Koning ontving over

dit onderwerp, blijkt dat er meer ruimte is dan in de eerder genoemde instructie. De Koning schrijft in deze brief dat de verdeling van de (ex) PCG-middelen over de GAB's in 1990 identiek zal zijn aan 1989. Het jaar 1990 dient als overgangsjaar te worden beschouwd, waarbij voor goede arbeidsmarktrelevante projecten continuïteit ten volle is gegarandeerd. Voor latere jaren zal het alsdan figurerende Centraal Bestuur voor de Arbeidsvoorziening de preciese verdeling van de beschikbare middelen dienen vast te stellen.

Opvallend is nog dat waar tijdens het mondeling overleg sprake was van voortzetting voor twee jaar, de motie nu uitgaat van tenminste één jaar.

Vooraf van PvdA zijde is hierop aangedrongen om bij de invulling van

nieuw beleid in het kader van Sociale Vernieuwing in de komende kabinetsperiode ruimte te houden voor aanpassing van het PCG-beleid aan een breder en zwaarder beleid. Als dat lukt onder regie van de in het regeerakkoord aangekondigde Ministeriële Commissie (binnen 3 maanden) is er veel gewonnen en krijgt een geïntegreerd achterstandsgebiedenbeleid onder lokale regie, gebaseerd op de gunstige resultaten van het PCG-beleid, eindelijk de erkenning die het verdient.

Daarmee zal 1990 inderdaad een overgangsjaar worden, maar dan als aanzet voor meer mogelijkheden voor integraal beleid in de jaren negentig.

Meer informatie bij het LSA, Pr. Mauritslaan 26, 2582 LS Den Haag. Tel. 070-521354. ■

Zwart-Wit duo's in gemengde wijken

Bij het Rochdale Community Project in Engeland werken vier opbouwwerkers – twee mannen en twee vrouwen afkomstig uit Engeland, Pakistan en Bangladesh – samen als zwart-wit duo's in de wijk. Rochdale is een plaats met een kleurrijke bevolkingssamenstelling (50% wit en 50% zwart). De duo's ervaren de samenwerking als een effectieve en efficiënte manier om problemen in gemengde wijken aan te pakken.

In Engeland is tot nog toe weinig geschreven over relatieverbetering. De vier brachten de afgelopen zomer een bezoek aan Nederland uit interesse in de manier waarop hier de problemen van migranten worden aangepakt.

Maureen Jap-a-Joe van het Werkcentrum Opbouwwerk Zuid-Holland, waar ze te gast waren, lijkt het zinnig om de lezers van M.O. iets over het hoe en waarom van zwart-wit duo's te vertellen.

In Rochdale waren er, voordat het Rochdale Community Project startte, nauwelijks activiteiten rond migranten. Vanwege de gekleurde bevolkingssamenstelling werden twee migranten (uit Pakistan en Bangladesh) en twee blanke opbouwwerkers (uit Engeland) aangetrokken.

De perceptie van de blanke wijkbewoner in Rochdale is dat de migranten hun banen en huizen inpikken. Het naast elkaar wonen van zwart en wit gaat dus met de nodige spanning gepaard. De bedoeling was dat de migranten-opbouwwerkers in Rochdale de migranten-wijkbewo-

ners zouden bereiken en de Engelsen het witte deel van de bevolking. Hoewel bij de opbouwwerkers een vaag idee bestond dat samenwerking tussen hen goed kon zijn, is de samenwerking toevallig en niet bewust tot stand gekomen.

Door de samenwerking leerden de witte opbouwwerkers de migranten-wijkbewoners en hun problemen kennen. Omgekeerd kwamen ook de migranten-opbouwwerkers in contact met de rest van de plaatselijke bevolking.

Ten aanzien van de samenwerking van de duo's is geen bepaalde strategie bedacht, maar wel ten aanzien van de aanpak van problemen. De witte opbouwwerkers kregen al snel door dat de zwarte wijkbewoners met diepere problemen (sociale welvaarts-, emotionele en taalproble-

men) zaten dan de witte wijkbewoners. De laatsten klaagden vaak over het vandalisme in de wijk. Om tot een oplossing van de problemen bij de migrantengroep te kunnen komen, bleek het noodzakelijk om voldoende kennis van hun cultuur te bezitten.

Planning en wederzijdse coördinatie waren nodig om de zwarte opbouwwerkers naast de witte wijkbewoners te laten werken. De zwart-wit duo's doen nu gezamenlijk huisbezoeken en leren op die manier van elkaar.

Zo worden de witte opbouwwerkers ook als vertrouwensfiguren geïntroduceerd in migranten-gezinnen. Anderzijds leren de witte wijkbewoners dat de zwarte opbouwwerkers gelijkwaardig zijn aan hun witte collega's. De witte opbouwwerkers ervoeren in hun omgang met de zwarte wijkbewoners dat kennis van de cultuur van de migrant een belangrijke voorwaarde is om een vertrouwensrelatie op te bouwen.

Sommige problemen van migrantenvrouwen kunnen alleen met vrouwen besproken worden. Vanwege de taalproblemen die deze wijkbewoners hebben is het handig om iemand in te zetten die de taal zelf ook spreekt. Dit werkt drempelverlagend en leidt niet tot verlamming van het contact tussen opbouwwerkers en wijkbewoners.

De situatie in Engeland ten aanzien van wit-zwart is naar ons idee dramatischer dan bij ons. Desalniettemin kunnen wij van deze duo's lering trekken. Ons streven is om migranten op de juiste wijze te benaderen en te betrekken in gemeenschapsproblemen.

Veel opbouwwerkers in ons land denken dat migranten geen problemen hebben. Deze groep zegt namelijk geen problemen te ondervinden, wanneer hen wordt gevraagd naar de leefbaarheid in de wijk. Een ander punt is dat vaak wordt verondersteld dat je niet op buiten-

landers kunt rekenen. In werkgroepen laten ze verstek gaan of ze participeren passief. De oorzaken van deze passieve participatie zijn echter vaak te wijten aan cultuurverschillen en de taal. Belangrijk is dus dat witte werkers kennis hebben van de culturele achtergronden en de problemen waarmee de zwarte wijkbewoners in kwestie zitten. De witte opbouwwerker kan zich op die manier gemakkelijker verplaatsen in de situatie van de zwarte wijkbewoners. Deze krijgen het gevoel begrepen te worden. Op deze manier lopen ze ook niet de kans dat ze door een verkeerde aanpak c.q. houding in de kou blijven staan.

Omdat de meeste opbouwwerkers in hun opleiding geen of weinig aandacht hebben besteed aan mensen met een andere culturele achtergrond, zullen zij het moeten hebben van ervaringen uit de praktijk. Er zou over nagedacht kunnen worden om in de toekomst de methodiek op sociale academies aan te passen. Dit vanwege het feit dat een etnische samenleving in ons land niet meer is weg te denken. Cultuurverschillen tussen wit en zwart zullen blijven bestaan.

Het bovenstaande is als volgt te verklaren: De meeste etnische minderheden in de Nederlandse samenleving behoren tot een groepsgerichte samenleving of bezitten anders gezegd de Wij-Cultuur. Uiteraard is de mate waarin het Wij-gevoel wordt beleefd of ervaren en tot uitdrukking wordt gebracht verschillend. Er is doorgaans sprake van een sterk Wij-gevoel als de religie een belangrijke rol speelt. De Nederlandse ofwel de autochtone bevolking behoort daarentegen tot een individu-gerichte samenleving: de Ik-Cultuur. Als witte opbouwwerker vereist het bezig zijn met migranten een aanpassing of nog beter een omschakeling van de Ik-Cultuur naar de Wij-Cultuur.

Zo kun je de migrant zo goed mogelijk van dienst zijn. De omschakeling van de Ik-Cultuur naar de Wij-Cultuur is gebonden aan een aantal voorwaarden.

- Het is te bereiken indien:
- opbouwwerkers kennis hebben van de culturele achtergrond van migranten
  - opbouwwerkers zich een aantal veranderingsprocessen die de migratie in het begin met zich meebrengt eigen zouden maken
  - opbouwwerkers sociaal-economische en politieke verschillen leren overbruggen in het proces om tot werkbare situaties te komen.

Vanzelfsprekend verloopt dit proces niet een, twee, drie en kan een zwart-wit duo hiervoor de oplossing zijn. Als zwart-wit duo leer je van elkaar en vul je elkaar aan. De samenwerking van een zwarte en witte opbouwwerker in een gemengde wijk kan bovendien als een positief voorbeeld werken op de plaatselijke bevolking. De bevolking herkent namelijk in het opbouwwerkteam een stukje van zichzelf. De samenwerking tussen de duo's kan het idee stimuleren dat, als naast elkaar gewerkt kan worden, ook naast elkaar geleefd kan worden.

Maureen Jap-a-Joe, Werkcentrum Opbouwwerk ZH, Singel 272, Dor-drecht.

Landopeners en heksesluiters

1992 nadert. Het Verenigd Europa staat voor de deur. Europa wordt gemaakt. Het sociaal beleid echter komt maar moeizaam van de grond. Zo is van een geïntegreerd minderhedenbeleid op Euregionaal niveau geen sprake, blijkt uit een verkennend onderzoek naar de consequenties van "Europa '92" voor migranten in de Euregio Maas-Rijn. De resultaten van dit onderzoek zijn verwoord in de publicatie "Landopeners en heksesluiters. Multi-etnische samenlevingsopbouw - Euregio 1992".

De Euregio is een gebied met een multi-culturele samenstelling van de bevolking. Met het oog op 1992 is dit niet zonder belang. 1992 heeft niet voor elke groep van deze bevolking dezelfde gevolgen. De verruiming van mogelijkheden voor mensen met een Europese nationaliteit is soms de beperking voor mensen met een niet-Europese nationaliteit. Immigranten in dit gebied verkeren bovendien in een weinig rooskleurige positie. Er zijn problemen rond werk, onderwijs, rechtspositie en in de leefsituatie in het algemeen.

"Landopeners en heksesluiters" beschrijft de situatie van migranten in de regio Aken, Luik, Hasselt en Maastricht.

- Welk minderhedenbeleid wordt er door de verschillende landelijke en regionale overheden in de onderscheiden gebieden van Euregio gepraktiseerd?
- Is er afstemming binnen dit gebied mogelijk en wenselijk in zake benadering van minderheden en wat impliceert dit met betrekking tot gegevens als onderwijskansen, rechtspositie, arbeidsmarkt- en leefsituatie van migranten?
- Op welk niveau bestaan er uitwisselingsactiviteiten 'over de grenzen heen'? Zo deze uitwisselings-

activiteiten er al mochten zijn, spelen die zich dan af op het niveau van de overheid, het bedrijfsleven, de vakbeweging, onderwijsinstanties, justitie, welzijnswerk?

Van een geïntegreerd minderhedenbeleid op Euregionaal niveau is geen sprake. Men wacht af en laat de Europese Eenwording naderen. De gevolgen van het Schengenacoörd (o.a. identificatieplicht om illegale vreemdelingen te kunnen weren) en het Trevi-overleg komen niet in beeld. Daarentegen is 1992 voor immigranten en asielzoekers een jaartal dat onduidelijkheid en angst oproept: "Wat is de waarde van mijn huidige verblijfstatus?"

De samenstellers van "Landopeners en heksesluiters" (T. Gruisen, F. Janssen en H. van der Vorst) pleiten dan ook voor een minderhedenbeleid op Euregionaal niveau, gericht op aanpak van de onderwijs-, arbeidsmarkt-, rechtspositionele en woon- en leefsituatie-omstandigheden van migranten binnen dit gebied.

Een en ander vraagt om multi-etnische samenlevingsopbouw, afgestemd op het Europa van na 1992. In dit kader is er enerzijds behoefte aan 'netwerkontwikkeling over de grenzen heen', anderzijds aan deskundigheidsbevordering van professionals die een multi-etnisch Europa kunnen realiseren; dit met name op de terreinen: overheidszorg, onderwijs, arbeidsmarkt, recht, woon- en leefsituatie.

De inhoud van de publikatie is als volgt:

- Inleiding
- Hoofdstuk 1
- De ontwikkeling naar Europa 1992
- De economie voorop
- De kollektieve zorg
- Migrant en vluchtelingen
- Hoofdstuk 2
- Heimatkultur und Ausländerubtegration; inleiding

Migrant in het Duitse deel van de Euregio

Beleid en wetgeving

Politiek klimaat en de haalbaarheid van een multi-culturele samenleving in Duitsland

- Hoofdstuk 3
- Il marche, maar het marcheert niet; inleiding
- Migrant in het Vlaamse en Waalse deel van de Euregio
- Beleid en wetgeving
- Politieke klimaat en de haalbaarheid van een multi-culturele samenleving in België
- Hoofdstuk 4
- Bij ons gebeurt dat niet; inleiding
- Migrant in het Nederlandse deel van de Euregio
- Beleid en wetgeving
- Politiek klimaat en haalbaarheid van een multi-culturele samenleving in Nederland
- Hoofdstuk 5
- De multi-culturele Euregio; het belang van professionele samenlevingsopbouw; inleiding
- Een veranderende kontekst voor samenlevingsopbouw
- Samenlevingsopbouw, professe tussen norm en vorm
- Migrant en hun situatie in dit verband
- Samenvatting en conclusies
- Bijlage: De Euregio Maas-Rijn; enkele gegevens.

"Landopeners en heksesluiters" is een uitgave van het Werkcentrum Opbouwwerk Zuid-Oost Nederland (WOZON), postbus 521, 6130 AM Sittard. tel. 04490-13912. Bestellen door overmaking van f 15,- op postbank 39.25.338 of NMB Sittard 68.39.65.344, t.n.v. WOZON, Sittard, o.v.v. de titel.

Bovengenoemde brochure wordt gepresenteerd op de conferentie "Multi-Etnische samenlevingsopbouw in de Euregio", te houden op 7 december a.s. te Maastricht (zie M.O. september). Aanmelding is nog mogelijk bij de WOZON. ■

Minima, schulden en hulpverlening

270 gulden huur, 189 gulden GEB, 31 gulden begrafenisverzekering, 30,50 gulden ziekenfonds, 22 gulden kabelabonnement en kijkgeld, 35 gulden telefoon, 12 gulden eigen bijdrage gezinshulp, 100 gulden aan tramabonnementen, 98 gulden voor de aflossing van een lening. Dit zijn tamelijk gebruikelijke maandlasten voor een huishouden van twee personen.

Maar als het inkomen f 1533,- bedraagt dan blijft net even meer dan 700 gulden over voor: voeding, kleding, cadeautjes, tijdschriften en boeken én sparen voor de vervanging van bijvoorbeeld een ijskast. Huishoudens die, zoals in dit voorbeeld, moeten zien rond te komen van één uitkering of minimum-inkomen lopen een relatief grote kans om in finan-

ciële problemen te verzeilen. Eenmaal in de sores kloppen velen aan bij hulpverleners; bijvoorbeeld opbouwwerkers. Over ontwikkelingen van de minimum-inkomens, over de schuldproblematiek in het algemeen en over de hulpverlening in het bijzonder zijn kortgeleden drie rapporten verschenen. In dit artikel worden die rapporten kort toegelicht.

Het is overigens onjuist om te veronderstellen dat alleen huishoudens met een minimum-inkomen (uitkering of loon) in onoplosbare financiële problemen kunnen komen en een beroep doen op de hulpverlening. Ook wie méér, zelfs véél meer, te besteden heeft kan door ondoordacht aangegane verplichtingen, of na een plotse terugval in inkomen in een problematische schuldsituatie terecht komen. Maar die kans is geringer dan bij de minima en als het al gebeurt, is een oplossing eerder gevonden. Een laag inkomen en schuldproblematiek gaan vaak samen, maar het zijn beslist geen uitwisselbare begrippen.

Het onderzoeksbureau Regioplan uit Amsterdam heeft in opdracht van de BCOP (Begeleidingscommissie

Ontwikkelingsprojecten) de ontwikkeling van de laagste inkomens in de jaren '87 tot en met '89 geanalyseerd. Het verslag daarvan — "De smalle beurs gevolgd" — is een vervolg op het rapport "De smalle beurs uitgemeten" waarin de jaren '75 tot '87 centraal stonden. Regioplan definieert het sociaal minimum als het moeten bestaan van één minimaal inkomen; loon of uitkering. Drie typen huishoudens worden als voorbeeld — en als ijkpunt — opgevoerd. Een alleenstaande oudere met als enige bron van inkomsten een AOW-uitkering. Een gescheiden vrouw met twee kinderen tussen 6 en 11 jaar, levend van een ABW-uitkering (bijstand dus). En als derde, een echtpaar met twee kinderen tussen 6 en 11, dat van een WAO-uitkering moet rondkomen. (In het kader worden de ontwikkelingen in het inkomen van deze drie huishoudens in beeld gebracht.)

Deze drie huishoudens zitten vastgespijkerd op het minimum-inkomen, omdat de kans op werk even minimaal is als het inkomen. Daardoor zijn ze volledig afhankelijk van hoe "de politiek" over hen beschikt.

Regioplan constateert dat twee kabinetten Lubbers hebben gezorgd voor een gestage achteruitgang van de minimum-inkomens. En dit ondanks de belofte dat dat niet zou gebeuren. Illustratief in dit verband is is de gelijkschakeling van de netto minimum-uitkering van een echtpaar aan het netto minimumloon, die niet tot stand kwam door een *verhoging* van de uitkering, maar door een *verlaging* van het loon.

Tevens wordt geconstateerd dat "verschuiving" steeds vaker voorkomt; men sluit leningen af om ga-

ten te dichten, kan vervolgens de aflossingen niet opbrengen, sluit weer een lening af enzovoorts. Regioplan citeert een onderzoek van Brand (*Minima en schulden in de Maasstad*; Sociale Dienst Rotterdam, 1989) waarin het aantal huishoudens met een problematische schuldsituatie (in Nederland) op 200.000 wordt geschat, waarvan 140.000 met een minimum-inkomen.

Gemiste koopkracht

Het WAO-gezin dat langdurig op het minimum-niveau leeft, leverde sinds 1987 het meest van de drie voorbeeldgezinnen in: 1,6%, volgens Regioplan. Konsumenten Kontakt heeft bevestigd dat datzelfde gezin in 1988 misschien anderhalf procent koopkracht is misgelopen, doordat onvoldoende gebruik werd gemaakt van de bijzondere bijstand.

De bijzondere bijstand – voor bijzondere uitgaven – is er in principe voor iedere Nederlander, maar het spreekt voor zich dat diegenen met de minste draagkracht er het eerst voor in aanmerking komen. Een invalidewagen, orthopedisch schoeisel, een bril, taxikosten om deel te nemen aan het maatschappelijk verkeer zijn bijvoorbeeld uitgaven waarvoor de Sociale Dienst bijzondere bijstand kan verstrekken. Als een huishouden recht heeft op die bijstand, maar er geen gebruik van maakt is een rechtstreeks gevolg dat het inkomen onder het minimum zakt en daarmee onder de armoedegrens.

Konsumenten Kontakt heeft onderzoek gedaan naar het gebruik van de bijzondere bijstand, of beter: naar het niet-gebruik. Belangrijkste conclusie van het rapport "Hoe bijzonder is de bijzondere bijstand" is dat in 1988 64,2 procent van de huishou-

De volgende tabellen zijn overgenomen uit: "De smalle beurs gevolgd", het onderzoeksrapport van Regioplan, opgesteld in opdracht van de BC OP.

Ontwikkeling van de koopkracht van veeljarige minima en modaal over verschillende periodes in percentages:

	AOW	ABW	WAO	min.	modaal
1987-1989	0.9	0.5	0.5	-0.7	2.1
1987-1989*	-0.3	-1.1	-1.6	-2.8	0.5
1975-1979	10.5	9.9	22.4	8.5	8.1
1980-1984	-8.5	-8.3	-8.3	-5.9	-7.0
1985-1989	0.4	1.6	1.3	0.3	6.4
1985-1989*	-0.8	0	-0.7	-2.0	4.6
1975-1989	1.7	2.3	13.9	2.3	7.2
1975-1989*	0.5	0.9	11.6	0.4	5.6

Ontwikkeling van de koopkracht van vier huishoudens, die sinds 1985 op het sociaal minimum leven.

	AOW	ABW	WAO	min.
1987-1989	1.8	3.0	2.9	1.7
1987-1989*	0.6	1.5	0.8	-0.4
1985-1989	4.3	5.0	5.0	3.6
1985-1989*	3.1	2.8	2.8	1.5

noot: 1989* is berekend met het netto inkomen minus de nominale ziekenfondspremie.

dens met een minimum-inkomen *recht* had op bijzondere bijstand, maar dat 54,2 procent daar niet of niet-optimaal *gebruik* van wist te maken.

Dat betekent dat 433.000 tot 482.000 huishoudens van een inkomen moesten leven, dat ligt *onder* de armoedegrens. (Er zijn in Nederland tussen de 800.000 en 900.000 huishoudens met een minimum-inkomen.)

Die anderhalve procent gemiste koopkracht staat gelijk aan 240 gulden gemiddeld per huishouden per jaar.

Wat de huishoudens mislopen kan de overheid in haar zak steken; in 1988, 104 tot 116 miljoen gulden.

Konsumenten Kontakt constateert dan ook, dat de overheid er een financieel belang bij heeft dat er niet optimaal gebruik wordt gemaakt van de bijzondere bijstand. Terwijl diezelfde overheid wettelijk verplicht is *iedere Nederlander te vrijwaren van gebrek*.

Het is met de bijzondere bijstand als met de verkeersborden; iedereen wordt geacht op de hoogte zijn van de betekenis en te weten hoe te handelen. Dat is het excuus van de overheid – rijks én gemeentelijke – om hoegenaamd niet aan voorlichting te doen over de bijzondere bijstand.

Problematische schuldsituaties: ligt het aan de cliënt of de omstandigheden?

Gebrek aan voorlichting én gebrekkige voorlichting is naar de mening van de hulpverleners uit het welzijnswerk een belangrijke oorzaak van het ontstaan van problematische schuldsituaties.

Dat komt naar voren uit een rapport van het Instituut voor Consumentonderzoek SWOKA (voorheen: Stichting Wetenschappelijk Onderzoek Konsumenten Aangelegenheden). Het onderzoek is uitgevoerd door het NIMAWO (Nederlands Instituut voor Maatschappelijk Werk Onderzoek).

Waar Konsumenten Kontakt en Regioplan uitgaan van het minimuminkomen (loon of uitkering) en daarmee van huishoudens die balanceren op de armoedegrens, gaat de SWOKA uit van de hulpvraag. Met welke huishoudens krijgen hulpverleners uit respectievelijk het Maatschappelijk Werk, het Sociaal-Cultureel werk en het Opbouwwerk te maken? En dan vormen de minimum-inkomens weliswaar de grootste maar beslist niet de enige groep.

De door SWOKA ondervraagde hulpverleners zien als mogelijke oorzaken van armoede: een structureel (te) laag inkomen; een plotselinge inkomens-achteruitgang; de complexiteit van het stelsel van Sociale Zekerheid en de bezuinigingen; de stijging van de lasten door overheidsmaatregelen en het vermogen van de cliënt om van een laag inkomen te leven.

Een complex van factoren dus waarmee de hulpverlening wordt geconfronteerd. SWOKA heeft laten onderzoeken op welke wijze de hulpverleners omgaan met de financiële problematiek van hun cliënten, hoeveel tijd ze daaraan besteden, welke knelpunten in het werk worden ervaren, welke tekortkomingen

De volgende tabellen zijn overgenomen uit het rapport: "Helpen rond te komen", opgesteld door het NIMAWO, in opdracht van SWOKA.

meningen over oorzaken van financiële problematiek (in percentages van het totaal aantal ondervraagden).

	maatschapp. werk (N=58)	cultureel werk (N=26)	opbouw- werk (N=32)
aan de omstandigheden	46	50	81
zowel cliënt als omstandigheden	43	38	9
aan de cliënt	19	12	9

Mate van financiële problematiek naar percentage cliënten en werktijd (in percentages van het aantal totaal ondervraagden).

werktijd	beroep	van het cliëntenbestand:		
		minder dan 50%	50% of meer	totaal
minder dan 50%	MW	47	6	53
	CW	85	2	87
	OW	46	3	49
50% of hoger	MW	34	13	47
	CW	7	8	13
	OW	47	4	51
totaal	MW	81	19	100
	CW	92	8	100
	OW	93	7	100

Voor maatschappelijk werk (MW) N=57 (1 ontbrekende score).

Voor cultureel werk (CW) N=21 (5 ontbrekende scores).

Voor opbouwwerk (OW) N=24 (8 ontbrekende scores).

de hulpverleners in het algemeen en bij zichzelf in het bijzonder constateren en tot slot hoe verbetering in de hulpverlening kan worden bewerkstelligd.

Geen gering onderzoek dus. Waarin bovendien onderscheid wordt gemaakt tussen maatschappelijk werkers, sociaal-cultureel werkers en opbouwwerkers.

Een voorbeeld waaruit de verschillen tussen de werksoorten blijkt is het antwoord op de vraag: wat is de

oorzaak van de financiële problematiek van de cliënten? Zijn het de omstandigheden, ligt het aan de cliënt of is het een combinatie van beiden? Van de ondervraagde maatschappelijk werkers wijst 47% naar 'de omstandigheden', tegen maar liefst 81% van de opbouwwerkers. Slechts 9% van de opbouwwerkers acht de problemen een rechtstreeks

Stichting Rotterdamse minimafondsen

B&W van Rotterdam zullen voortaan bij elk voorstel aan de gemeenteraad de mogelijke gevolgen voor de minima aangeven. Ook komt er één formulier waarmee minima aanspraak kunnen maken op verschillende regelingen. Om een veto van de rijksoverheid over gemeentelijke regelingen voor de minima te omzeilen willen B&W samen met particuliere organisaties een stichting

Rotterdamse minimafondsen oprichten. Deze voorstellen staan in de reactie van B&W op het rapport over sociale vernieuwing van de adviescommissie Idenburg. Volgens het Rotterdamse gemeentebestuur vereist sociale vernieuwing eerder een andere benadering van problemen dan extra geld.

(Uit NRC Handelsblad, 7-11-89)

gevolg van het handelen van de cliënt, tegen 19% van de maatschappelijk werkers. In het kader wordt het volledige schema gegeven en tevens een overzicht van de tijd die de onderscheiden werkers aan dit soort hulpverlening besteden. (noot: ondervraagd zijn alleen werkers, die naar eigen zeggen met financiële problemen van cliënten in aanraking komen.)

In de conclusies naar aanleiding van de resultaten constateren de onderzoekers onder andere: "Financiële problemen blijken niet apart behandeld te worden, maar veelal in samenhang met andere problemen of niet alleen op financiële problemen gerichte activiteiten. Maatschappelijk werkers behandelen veelal tegelijkertijd de problemen waarmee de financiële problemen verweven zijn. Dat verklaart wellicht ook waarom de gegevens die we over de behandeling van deze problemen kregen weinig specifiek te zien gaven (...) Cultureel werkers en opbouwwerkers blijken maar weinig specifiek op de financiële problemen gerichte activiteiten te ondernemen, maar deze activiteiten veeleer te integreren in veel breder opgezette activiteiten. Dit alles duidt erop dat er niet zoiets bestaat als puur op financiën gericht welzijnswerk, tenzij men het werk van budgetadviseurs tot het welzijnswerk rekent. Hulp bij financiële problemen blijkt veeleer een integraal aspect te zijn van welzijnswerk, dat bij zeer uiteenlopende werksoorten en welzijnswerk-disciplines aan de orde kan komen."

In de geformuleerde (beleids-)aanbevelingen valt ook hier op, dat de voorlichting over allerlei steunmaatregelen – zowel aan de werkers als aan de cliënten – dringend verbetering behoeft. De SWOKA pleit voor de instelling van lokale financiële informatieposten. Iedere burger moet in zijn directe omgeving, in een laag

drempelige voorziening, terecht kunnen voor advies over rechten en mogelijkheden op financieel terrein. SWOKA sluit zich hiermee aan bij Konsumenten Kontakt.

Bij gelegenheid van de invoering van de Algemene bijstandswet in 1965, zei verantwoordelijk minister Marga Klompé: "Ik wilde een wet maken waarop iedere burger een beroep kon doen, met opgeheven hoofd, en waardoor hij niet in een atmosfeer zou worden geplaatst die in strijd zou zijn met zijn vrijheid en met de waardigheid van zijn menselijk persoon."

In 1983 schreef het Maatschappelijk Werk Limburg (PCMW) in een brandbrief aan de opvolger van Klompé, Brinkman: "Wij maken ons zorgen over de groep van mensen met financiële problemen. Voor een deel van deze groep zijn ondanks de beste wil van de wereld en ondanks de inzet van alle krachten van de cliënten zelf en die van de werkers van onze en andere instellingen en instanties, geen uitwegen meer te vinden. Geen uitweg meer en evenmin een uitzicht op verbetering in de situatie in de toekomst."

In 1989 tekenen journalisten uitspraken op als deze: "Twee gulden voor een bloemkool, dat kan niet. Ik haal

mijn vitamines uit paprika's. Als die in de aanbieding zijn." En ook in 1989 moet geconstateerd worden dat de waardigheid en 'het opgeheven hoofd' waarover Marga Klompé sprak, voor een groot deel van de minimum-inkomens blijvend aangestampt is.

Luc Boss

De drie besproken rapporten zijn: M.M. Braams; "De smalle beurs gevolgd"; Amsterdam september 1989, publicatie nr. 42. Verkrijgbaar bij Regioplan; W.G. Plein 369; 1054 SG Amsterdam; tel. 020 - 121541.

L. Kroon; "Hoe bijzonder is de bijzondere bijstand"; Den Haag, 1989. Verkrijgbaar bij Konsumenten Kontakt; Sweelinckplein 74; 2517 GS Den Haag; tel. 070 - 469424.

W.B.A.M. Melief en A.J. Plomp; "Helpen rond te komen"; Den Haag, 1989. Verkrijgbaar bij Instituut voor Consumentenonderzoek SWOKA; Kon. Emmakade 192/195; 2518 JP Den Haag; tel. 070 - 469225.

"Opbouwwerkster/bijstandsvrouw, vloekt dat soms als groen en blauw?"

In hoeverre kunnen Komitees Vrouwen in de Bijstand bij hun nieuwe strategie een bijdrage verwachten van het opbouwwerk? Deze vraagstelling koos Marjon Pieper voor haar afstudeerscriptie in het kader van de differentiatie Feminiserend Werken aan de Rijks-hogeschool Groningen. Moniek Mol bespreekt de scriptie en geeft een reactie.

Wat is de nieuwe strategie?

Bijstandsvrouwen willen niet meer achter de feiten aanlopen, maar zich richten op de toekomst. De economische en juridische positie van bijstandsvrouwen moet veranderen zodat onafhankelijkheid bereikbaar wordt. De Bijstandsvrouwen formuleren hun positie als volgt:

"Armoede van vrouwen heeft een maatschappelijke oorzaak en ontstaat door discriminatie. Sociale wetgeving en de verzorgingsstaat stellen mensen in staat te overleven, maar versterken ook de afhankelijkheid van vrouwen, door het ver doorgevoerde kostwinnersbeginsel. De gezinsideologie, het huwelijk, het ontkennen van de economische waarde van verzorgende en opvoedkundige arbeid zijn de oorzaken van armoede onder vrouwen. Het gemis aan individuele rechten houdt vrouwen onder aan de ladder. Het is een politieke keuze de achterstelling en daarmee de armoede van vrouwen te laten voortbestaan." (Uit de folder: Armoede, Vrouwen laat je gelden, september 1989.)

Dit leidde tot de nieuwe strategie: het huwelijk uit het middelpunt van de samenleving!

Naast de wetgeving zijn de vrouwen actief op vele terreinen zoals: wonen, belastingstelsel, opvoeding en onderwijs, gezondheidszorg, sociaal verzekeringsstelsel, discriminatie in de taal.

Marjon Pieper komt in haar scriptie tot twee conclusies:

1. Komitees werken nauwelijks met de nieuwe strategie.
2. Het opbouwwerk bevordert de zelforganisatie van vrouwen in de bijstand onvoldoende.

1. De meeste komitees vinden het vooral moeilijk om een standpunt in te nemen en zich concreet een voorstelling te maken, hoe met de nieuwe strategie te werken.

Dat is niet zo verwonderlijk, vindt Marjon, want de nieuwe strategie is geen strategie, maar een lange termijn doel, geformuleerd met intenties op velerlei terreinen. Het doel is gebaseerd op de belangen van vrouwen in het algemeen, en niet op haar dagelijkse behoefte. Dus het ontbreken van concrete ideeën is voor vrouwen wier ervaring voor het grootste deel ligt in de sfeer van de onbetaalde arbeid, een groot gemis. De komitees werken aan hulpverlening, voorlichting, klachtenbemiddeling, en financiële acties. De wisselende groepssamenstelling in de komitees en het langzame bewustwordingsproces van bijstandsvrouwen belemmeren het projectmatig werken aan verandering van maatschappelijke structuren.

2. "Veel opbouwwerksters hebben ons in de loop van jaren betufteld en opgejut", is het antwoord van veel komitees op de vragen uit het onderzoek. Opbouwwerk richt zich met name op de verlichting van de problematiek, ervaren door vrouwen met een laag inkomen. Het opbouwwerk heeft een tekort aan betrokkenheid bij en inzicht in de positie, en ook in de organisatiestructuur. Opbouwwerksters komen niet toe aan het bevorderen van de zelforganisatie van bijstandsvrouwen.

De voorwaarden van de komitees aan het opbouwwerk

"De opbouwwerker dient een vrouw te zijn met een feministische visie en werkwijze", poneert Marjon, als af-

gestudeerd bijstandsvrouw jaren actief in het comité in Groningen. Kort samengevat: Op basis van gelijkwaardigheid, uitgaande van deskundigheid, zelfstandigheid en belangen van vrouwen, met aandacht voor de individuele en maatschappelijke positie. Dan is samenwerking als bondgenoten mogelijk.

Met een kritische blik op het opbouwwerk komt ze tot een aantal aanbevelingen. Samengevat: Zowel de territoriale werk/sters als de categoriale kunnen een bijdrage hebben. De eerste kunnen meewerken aan goede en betaalbare voorzieningen. Het werken aan bewustwording, emancipatie en politisering kunnen we verwachten van de opbouwwerksters met een categoriale functie. Van beide wordt echter wel verlangd dat ze een intensieve begeleidende rol vervullen en projectmatig kunnen werken. Een flexibele open houding staat voorop. Bijstandskomitees wordt aangeraden alleen met die opbouwwerksters in zee te gaan die aan deze voorwaarden voldoen.

Reactie

Marjon Pieper heeft het feministische opbouwwerk met vrouwen verrijkt met haar conclusies. Ik lees door heel de scriptie heen dat de komitees vinden dat de houding van het opbouwwerk moet veranderen. Kritiek van de bijstandsbeweging op het opbouwwerk is mij niet vreemd. Deze wordt door opbouwwerksters zelf ook wel onderkend. Een houdingsverandering is moeilijk en vraagt extra tijd en energie, maar ook oefening. De gelegenheid daartoe wordt geboden in de decembertraining: "Projectmatig Werken aan de Nieuwe Strategie van Vrouwen in de Bijstand." (zie verder in dit nummer). Als de bijstandsvrouwen bereid zijn ook kritisch te kijken naar hun wensen aan het adres van het

opbouwwerk in relatie tot hun behoeften aan ondersteuning, kan het opbouwwerk de verwachtingen beter waarmaken. De bijstandskomitees verschillen over het hele land. Sommige willen juist geen structurele ondersteuning ("wij zijn zelf in staat onze boontjes te doppen"), maar incidenteel advies op afstand en "hulp bij technische kwesties". Hoe scherper de verwachtingen geformuleerd kunnen worden en in een houding tot uitdrukking komen, hoe effectiever het opbouwwerk zich kan inzetten. De bijstandskomitees kunnen zich realiseren dat positie, deskundigheid, betrokkenheid, faciliteiten, geld van het

opbouwwerk te 'gebruiken' is voor hun eigen activiteiten. Het zit er voor en wordt ervoor gesubsidieerd. Dit gewoon bekijken als een rationele zaak helpt om eisen en verwachtingen aan te passen aan de functie en mogelijkheden van het opbouwwerk. Opbouwwerk heeft een heel netwerk van professionele mensen achter zich staan. Het is gevoelig voor eigen positieverbetering en actualiteit, voor goede naam en behoud van het werk. De opbouwwerkers hebben er groot belang bij dat de bijstandsbeweging hen als bondgenoot wil zien. Ze kunnen daarmee hun positie in de instelling zelf ook versterken.

De strategische deskundigheid van het opbouwwerk, maakt het ondersteunen van de bijstandsbeweging interessant, juist nu bij het uitwerken van De Nieuwe Strategie in doelen en projectplannen.

Moniek Mol, Werkcentrum Opbouwwerk Z.H., Singel 272, 3311 HK Dordrecht, tel. 078-141443.

De scriptie "opbouwwerkster/bijstandsvrouw, vloekt dat soms als groen en blauw" is te bestellen door f 19,50 over te maken naar Marjon Pieper te Groningen, gironummer 3108442, o.v.v. scriptie. ■

Brochure en werkmap planontwikkeling en ontwerp

Het Nederlands Centrum voor Democratische Burgerschapskunde (NCDB) heeft een brochure en werkmap uitgebracht over planontwikkeling en ontwerp. De brochure is bedoeld voor beginnende bewoners/planteamleden die achtergrondinformatie willen hebben over de belangrijkste medespelers bij de planontwikkeling. Dat zijn de gemeentelijke overheid, de woningcorporatie en de architect. Tevens geeft het boekje informatie over de manier waarop de planontwikkeling wordt voorbereid en uitgevoerd. Het werkmateriaal is bestemd voor de cursusleiding in de verschillende centra en instellingen die cursussen verzorgen voor bewonersgroepen. Het betreft daarbij vooral cursussen voor mensen die invloed willen gaan uitoefenen op het proces en ontwerp van nieuw te bouwen c.q. te renoveren woningen. Ook mensen uit ouderengroepen die namens toekomstige bewoners in een planteam zitting willen nemen, zijn gebaat bij deze informatie en dit werkmateriaal.

Inhoud brochure

Met belangen van bewoners wordt in een planteam in het algemeen weinig rekening gehouden. Als ook zij hun invloed geldend willen maken op de besluitvorming in het planteam, zijn kennis en informatie onmisbaar. De brochure geeft een gefaseerd overzicht van de planontwikkeling in de volkshuisvesting en de rol die een planteam daarin kan spelen. In de daarop volgende hoofdstukken wordt de positie van de belangrijkste planteamdeelnemers geschetst aan de hand van verschillende taken en bevoegdheden in het planteam, mogelijkheden en onmogelijkheden. Jargon is zoveel mogelijk vermeden.

Inhoud werkmap

De map bestaat uit een vragenlijst over de positie van verschillende partijen in het planteam. Deze vragen dienen als checklist bij de voorbereiding van een cursus voor woonconsumenten.

In het tweede deel van de map zijn vier rollenspelletjes opgenomen. Deze haken aan bij de verschillende belangrijke momenten in het ontwerpproces. Door het uitspelen van deze rollen gekoppeld aan nabespreking neemt de vaardigheid van bewoners toe om in het planteam in te grijpen.

Brochure en werkmap zijn apart te bestellen bij het NCDB. De brochure kost f 5,-, de werkmap f 3,-. De verzendkosten zijn f 2,50. Overmaken op postbankrekening 2032327 t. n.v. NCDB, Singel 311, 1012 WJ Amsterdam, onder vermelding van de titel(s). ■

Woningverbetering op het platteland

Bijna 6 jaar geleden richtte de Feriening Lytse Doarpen – Vereniging kleine dorpen in Friesland – de stichting "Doarpswurk" op, een stichting van de FLD om zelf werk in de dorpen aan te pakken. Dat werk heeft zich bijna geheel gericht op het woonmilieu, met als voornaamste onderdeel het opknappen van oude woningen en krotten. Daarnaast is een aantal nieuwbouwprojecten ontwikkeld, in dorpen waar de nieuwbouw niet los wilde komen.

De eerste projecten dienden zich aan uit de praktijk van de FLD. Ze pasten echter niet in de structuur van een gesubsidieerde vereniging, vandaar dat de FLD deze "dochteronderneming" oprichtte.

De FLD zelf bestaat nu 12 jaar. Ze kan gezien worden als een overkoepeling van de plaatselijke verenigingen van Dorpsbelang. In Friesland heeft bijna elk dorp, of groepje dorpen, een dergelijke vereniging. Er zijn nu ruim 230 Dorpsbelangen lid van de FLD en andere leden kent de FLD niet.

De FLD heeft momenteel één algemene medewerker en daarnaast 2 project-medewerkers op grond van tijdelijke regelingen. Eén daarvan is de bouwkundige medewerker, die 3 jaar betaald wordt uit ISP-geld (noordelijk regionaal beleid). Deze werkt volledig voor de St. "Doarpswurk",

"Doarpswurk" is nu nog de voornaamste project-activiteit van de FLD, maar de "bemiddeling bedrijfsruimten" kan minstens zo belangrijk worden. Daarnaast geeft de FLD "swalk-rûtes" uit: fiets-, kano- en wandelroutes door kleine dorpen. Maar naast de projecten, blijft de algemene belangenbehartiging voor de leden-dorpen natuurlijk haar hoofdtaak.

De stichting "Doarpswurk"

Een stichting kan alleen goed starten, als er een startkapitaal is. Eigenlijk zou een vereniging als de FLD, met één gesubsidieerde steunfunctie, geen geld kunnen hebben voor de start van een stichting. De FLD is echter een bescheiden en goedkoop werkende organisatie. Daardoor kon ze in de jaren '81 t/m '84 iets overhouden van de normale apparaatskosten. Even drcigde ze in '83 zelf de dupe te worden van dat beleid, omdat de provincie wilde korten op de subsidie voor '84 en '85. Dat kon echter recht gezet worden en toen kwam dit overschot van een paar jaar in één keer vrij en werd het meteen als startkapitaal aangewend. Bovendien had de FLD eigen geld uit de contributies van leden en uit kleine bijdragen van een groot aantal gemeenten. Ook daarvan is een deel gebruikt als startkapitaal. In de loop der jaren kon het stichtingskapitaal verhoogd worden uit enkele toevallige en tijdelijke potjes. Momenteel heeft de stichting anderhalve ton tot haar beschikking en

Krot-vervangings in Hilaard, één van de projecten van "Doarpswurk". In dit geval in nauwe samenwerking met een stuk dorps-vernieuwing door de gemeente Littenseradiel.

heeft daarnaast een gunstige regeling met de bank voor een lening van eenzelfde bedrag, als dat nodig is. Het werk van de nieuwe stichting groeide al gauw uit boven de mogelijkheden van de vrijwillige bestuursleden en de medewerker van de FLD. Na twee jaar kon gelukkig een bouwkundige medewerker aangetrokken worden met hulp van en betaald door Arbeidsvoorziening. Die periode van twee jaar kon verlengd worden met 3 jaar uit de ISP-middelen.

Er is bewust gekozen voor een nauwe band tussen vereniging en stichting. Volgens de statuten moeten er minstens 2 FLD-bestuurders zitting hebben in het bestuur van de stichting. Bovendien moet elke aankoop van de FLD als vereniging dus veel invloed op bestuur en werk van de stichting. Daardoor is die stichting indirect ook aanspreekbaar voor de leden-dorpen van de FLD.

De projecten

De projecten tonen een grote verscheidenheid in procedures en uit te voeren werk. Er is nu 20 keer een oud en vaak zeer slecht pand aangekocht. Steeds worden daarvoor verbeteringsplannen en subsidieaanvragen opgesteld. Een enkele keer wordt een krot gesloopt en komt er een plan voor passende nieuwbouw, zo mogelijk in de premie-A sfeer. In zes gevallen werd er alleen bouwgrond aangekocht voor nieuwbouw van één of meer woningen. Meest opvallend daarbij is het dorp De Veenhoop, waar "Doarpswurk" drie keer een stuk grond kocht, waar ondertussen 10 nieuwe woningen op gebouwd zijn.

Weinig bescherming tegen willekeur

In drie dorpen is gericht hulp geboden aan de bewoners voor de woningverbetering. Er wordt dan getracht om zoveel mogelijk woningen mee te nemen.

In 9 gevallen is medewerking verleend aan restauratie of nieuwbouw, zonder dat "Doarpswurk" zelf heeft de aan te kopen.

Tot slot is de stichting gebruikt voor een aantal speciale gevallen; zo heeft "Doarpswurk" een keer garantstelling gegeven, toen de gemeentegarantie tekort schoot en heeft men een stuk grond gekocht om er een dorpsbos op te kunnen krijgen.

Verdere mogelijkheden van "Doarpswurk"

Natuurlijk hoopt de FLD het werk van st. "Doarpswurk" voort te kunnen zetten, met behoud van één of meer medewerkers. De huidige discussies in Friesland over een meer gerichte aanpak van woningverbetering, kunnen daarvoor misschien de ruimte bieden. De stichting "Doarpswurk" heeft immers alle aspecten in zich, die ook de bekende bouw bureaus hebben, die nu voornamelijk in de grote steden deze particuliere woningverbetering begeleiden. "Doarpswurk" zou samen met gemeenten een geschikte werkwijze voor het platteland verder kunnen ontwikkelen. Daarbij zijn de mogelijkheden van aankoop alleen maar versterkend.

Door het werk van "Doarpswurk" zijn er uitstekende contacten ontstaan met een groot aantal gemeenten. Wederzijds kan men elkaar soms helpen om moeilijke gevallen op te lossen. Daarnaast heeft de FLD door deze activiteiten ook een stuk kennis in huis gehaald over allerlei zaken van de volkshuisvesting. Daardoor is ze ook beter in staat om de belangen voor de kleine dorpen in deze sector meer gericht te behartigen.

Jan Hettinga

In de gemeente Eindhoven is in de jaren 1986/87 een grootscheeps onderzoek gedaan naar servicekosten van huurappartementen. Aanleiding tot dit onderzoek vormden problemen van huurders met de kwaliteit van de service, de hoogte van de servicekosten, de relatie tussen kwaliteit en prijs en de manier waarop voorschotten geheven worden en afgerekend wordt. De Stichting Opbouwwerk Eindhoven gaat op basis van de resultaten van het onderzoek een gericht ondersteuningsaanbod doen aan huurders(organisaties) om problemen met servicekosten aan te pakken.

Het initiatief tot het onderzoek werd indertijd genomen door het "Projekt Consumentenvoorlichting", een experiment - mogelijk gemaakt door het ministerie van WVC - waarbij op enkele plaatsen in het land opbouwwerkers, samen met huishoudelijke en consumentenvoorlichters ervaring zouden opdoen met een vorm van consumentenvoorlichting/huishoudeconomie, gericht op groepen die door bestaande consumentenorganisaties moeilijk bereikt worden. Na een voortijdige beëindiging van de experimentele subsidie door het Ministerie van WVC, nam de Stichting Opbouwwerk Eindhoven de ondersteuning van de Eindhovense projectgroep en het onderzoek over. De gemeente Eindhoven was bereid gedeeltelijk te subsidiëren in de kosten van het onderzoek op grond van de Verordening Subsidiering van Woonconsumenten(organisaties).

Voor de enquête naar servicekosten werden ruim 10.000 huurders aangeschreven, waarvan er uiteindelijk 1162 (verdeeld over 153 complexen) het enquêteformulier invulden. In de rapportage van de onderzoekresultaten (opgesteld door Leo van Hout) wordt uitgebreid inge-

gaan op gesignaleerde problemen en onbillijkheden m.b.t. diverse serviceposten, zoals: energie, verwarming, glasverzekering, administratiekosten, de huismeester, schoonmaken, groenvoorziening en onderhoud van installaties.

We noemen er hier enkele:

- In een aantal complexen (met name verzorgings- en studentenwoningen) kunnen huurders hun privé energieverbruik niet controleren en dus ook niet goed beïnvloeden.
- Bezuinigingen op het elektriciteitsverbruik is in een aantal gevallen mogelijk, o.a. door regeling verlichting, plaatsing tussenmeters bij privé-gebruik, andere verdeelsleutel voor verwarmingskosten en overige servicekosten, andere tariefstelling Nutsbedrijven.
- Bijna zonder uitzondering verstreken huurders onvoldoende gegevens over het energieverbruik voor verwarming via gemeenschappelijke installaties. Naarmate bemetering toeneemt neemt de controlemogelijkheid van huurders af. Dit lijkt een belangrijke oorzaak van onvrede over de resultaten van bemetering.
- In veel gevallen betalen huurders dubbel voor verzekering van glash schade aan de woning.
- Huismeester is een "dure voorziening", in veel gevallen te duur in verhouding tot het nut voor de huurder. In veel gevallen, waarin een huismeester werkzaamheden verricht, wordt dit niet op afrekening en de voorschotspecificatie vermeld. Het is uitzonderlijk als huurders tevreden zijn over de service huismeester.
- De post schoonmaken is een bron van ergernis vanwege de hoge kosten en de geringe kwaliteit. Veel schoonmaakwerkzaamheden kunnen door huurders zelf gedaan worden, hetgeen de kosten aanzienlijk kan drukken.

- Huurders betalen veelal voor renovatie en groot-onderhoud van gemeenschappelijke tuinen. Dit dient voor rekening van de verhuurder te komen.
- Particuliere verhuurders brengen op grote schaal kosten in rekening voor onderhoud van onroerend goed (o.a. installaties). Slechts een fractie van deze kosten zou aangemerkt kunnen worden als gering en dagelijks onderhoud dat voor rekening van huurders is.

Voorschot en afrekening

In alle gevallen betalen huurders per maand een voorschot voor servicekosten. Die voorschotbedragen worden niet altijd gespecificeerd. Geen enkele verhuurder uit het onderzoek voldeed aan de wettelijke verplichting om binnen vier maanden een jaaroverzicht te verstrekken. De meeste verhuurders slagen er wel in dat voor 1 juli te doen. De kwaliteit van jaaroverzichten en afrekeningen laat zeer te wensen over. Er is onvoldoende specificatie en toelichting, serviceposten worden onduidelijk aangegeven. Vaak wordt het aantal woningen waarop de bedragen betrekking hebben niet vermeld of is er zelfs geen aanduiding over welk complex het gaat. Verdeelsleutels worden niet vermeld of men hanteert onbegrijpelijke verdeelsleutels. Verder zijn er onvoldoende gegevens (meestal geen) over energieverbruik.

Informatieniveau en organisatiegraad huurders

Het onderzoek heeft zich niet alleen gericht op de kwaliteit van de service, maar ook gegevens opgeleverd over informatieniveau en organisatiegraad van huurders. Opmerkelijk is dat slechts 5% van de huurders weet aan te geven wat aan werkelijke servicekosten per maand betaald wordt. Wat aan voorschot betaald wordt is wel beter bekend. Een kwart tot 30% van de huurders weet de naam van de beheerder en/of eigenaar niet te noemen. Slechts weinig huurders maken er een gewoonte van jaaroverzichten en afrekeningen te controleren. Van de huurders was 38% georganiseerd. Dat wil zeggen dat voor 38% van de in het onderzoek betrokken woningen een of andere huurdersorganisatie werkzaam is. De organisatiegraad bij huurders van particuliere eigenaren is hoger dan bij huurders van woningcorporaties. De bekendheid van huurdersorganisaties bij de huurders laat te wensen over. Slechts 62% van de huurders weet juist aan te geven of er al of niet een huurdersorganisatie is. De georganiseerde huurders van woningcorporaties blijken niet beter geïnformeerd over servicekosten, afrekensysteem e.d. dan ongeorganiseerde huurders. Bij georganiseerde huurders van particuliere eigenaren en beheerders blijkt dit wel het geval.

Tot slot nog enkele algemene conclusies uit het onderzoek:

- Huurders hebben weinig feitelijke zeggenschap over te leveren service en de prijs daarvoor, omdat individuele overeenkomsten worden gesloten, waarbij gemeenschappelijke zaken moeilijk geregeld kunnen worden en omdat huurders veelal ingepast worden in een bestaand systeem.
- Huurders zijn (nog) redelijk beschermd tegen willekeur bij woningtoewijzing, opzegging van de huur en wijziging van de huurprijs. Daarbij blijft de bescherming tegen willekeur bij het verlenen van service en de prijs van de service ver achter. Ook de bescherming tegen ongewenste praktijken op het gebied van waarborgsommen, bemiddelingskosten, sleutelgeld, overnamekosten, verplichte verzekeringen e.d. is onvoldoende geregeld.

Op basis van het onderzoek is een "Handleiding servicekosten" opgesteld, die ingaat op rechten van huurders en de wijze waarop ze dit recht kunnen proberen te halen. Deze handleiding en de onderzoeksrapportages zijn te verkrijgen bij de Stichting Opbouwwerk Eindhoven, Dommelstraat 9, 5611 CJ Eindhoven, tel. (040) 444214. ■

Plaatselijke ouderen- organisaties in beweging

In haar ontwikkelingsstraject "Ouderen" is de Werkplaats Samenlevingsopbouw Oost-Nederland in 1988 gestart met het onderzoek "Plaatselijke ouderenorganisaties in beweging". In dit project wil Weson door middel van theoretische studie en praktijkgericht onderzoek komen tot aanbevelingen voor het handelen van plaatselijke ouderenorganisaties en hun eventuele ondersteuners. Het gaat daarbij om aanbevelingen die kunnen bijdragen aan vergroting van de bestuurlijke effectiviteit van deze organisaties. Dit "handelingsrepertoire" zal zijn gebaseerd op een besluitvormingsmodel, en tevens organisatiekundig basisprincipe, dat "dubbele sturing" is genoemd.

Het onderzoek is ontwikkeld in nauwe samenwerking met het Instituut Sociale Pedagogiek en Andragogiek (ISPA) van de Katholieke Universiteit te Nijmegen.

In 1989 en 1990 worden negen case studies bij plaatselijke ouderenorganisaties uitgevoerd (zes ouderenbonden en drie gildeprojecten). De case studies zullen gevolgd worden door een ontwikkelingscursus voor ouderenorganisaties. De inhoud van deze cursus, waarin ouderen leren werken aan hun eigen organisatie, zal voor een belangrijk deel bepaald worden door de resultaten van het onderzoek bij de negen organisaties.

Na afloop van het onderzoek en de cursus worden de reeds op geldigheid getoetste aanbevelingen voor gelegd aan een panel van ca. 30 bestuurders en ondersteuners van plaatselijke ouderenorganisaties; verspreid over het land.

Tenslotte zal Weson een theoretisch en praktisch goed doorlimmerde handleiding vervaardigen die bruikbaar is als instrument voor organisatie-ontwikkeling en ondersteuning van plaatselijke organisaties van ouderen.

In oktober 1989 werd een aanvang gemaakt met de case studies. Voorafgaand hieraan heeft er een uitgebreid onderzoek van organisatie-literatuur plaatsgevonden waarvan de resultaten zullen dienen als analysekader voor het onderzoek. Hier van is een publicatie verschenen onder de titel: "Doorlichtingsprofiel voor organisaties van ouderen: theorie-rapport".

Belangstellenden kunnen het theorie-rapport bestellen door f. 24,- (incl. porto) over te maken op postbankrekening 3919419 t.n.v. Weson, o.v.v. OUD-89.220. Meer informatie over het project verstrekt Jos Jansen, onderzoeker Weson, Pikeursbaan 2, 7411 GV Deventer, tel. 05700-15766/14144. ■

Training

"Projectmatig werken aan nieuwe strategie bijstandsvrouwen"

Op 14 en 15 december 1989 vindt in centrum 'Kontakt der Kontinenten' te Soesterberg, een training plaats voor opbouwwerksters en kader-vrouwen uit de bijstandsbeweging.

De bijstandsbeweging wil met de nieuwe strategie: 'Het huwelijk uit het middelpunt van de samenleving!' een andere wetgeving ten aanzien van het huwelijk en/of afschaffing van deze wet realiseren. De verdeling van betaalde en onbetaalde arbeid, zal daarmee helaas nog niet wezenlijk veranderen. Ook

daarvoor zijn andere strategieën nodig. (Zie ook het artikel op pag. 26 van deze MO.)

Doel van de training is dat opbouwwerksters en kaderbijstandsvrouwen in buurten samen aan de slag gaan met projecten, die er op gericht zijn dat vrouwen onafhankelijk worden in hun rol van woonconsument, (flexibel) arbeidster op de betaalde arbeidsmarkt, in het zorgcircuit als moeder, alleenstaande zonder kinderen of weduwe en als buurtbewoonster of studente.

De onderwerpen die in de training aan de orde komen, zijn:

- 'De Nieuwe Strategie Vrouwen in de Bijstand'; doel of middel.
- De positie van de bijstandsbeweging; kansen en bedreigingen.
- De keuze van strategieën, voorwaarden.
- Het bondgenootschap; zelfhulp of professionele ondersteuning.

De organisatie van de training is in handen van de overleggroep: 'Nieuwe strategie vrouwen in de bijstand'. Leiding van de training hebben Moniek Mol (Werkcentrum Opbouwwerk ZH) en Hettie v.d. Worp (St. Welzijn Leeuwarden).

Meer informatie en opgave (voor 1 december 1989) bij het Werkcentrum Opbouwwerk ZH, Maureen Jap-a-Joe, Singel 272, 3311 HK Dordrecht, tel.: 078-141443/131595. ■

Op vier plaatsen in het land wordt gewerkt aan de ontwikkeling, verbetering en vernieuwing van de methode opbouwwerk ten behoeve van beroepskrachten en vrijwilligers die samen met de bevolking naar een duurzame oplossing van maatschappelijke problemen streven. De werkplaatsen (WESON, WONN, WOZH en WOZON) geven vanuit hun eigen regio aan deze landelijke ontwikkeling gestalte door middel van onderzoek, advisering, scholing, projectontwikkeling en publicaties.

Integrale aanpak bepleit van WAO-problematiek

De landelijke WAO-beweging vindt dat er een meer integrale beleidsvoering moet komen inzake de arbeidsongeschiktheidsproblematiek. De bestaande verkaveling van competenties, regelgeving en elkaar soms weersprekende beleidsmaatregelen dragen niet bij aan een goede aanpak.

Dat staat te lezen in een WAO-dossier dat het Landelijk Samenwerkingsverband Regionale WAO-platforms en het Landelijk WAO Beraad in september jl. gezamenlijk deponeren bij de kabinetsformateur.

De WAO-beweging verwijst in het dossier naar de positieve uitwerking die op het terrein van de stadsvernieuwing bleek, toen daar – eerst experimenteel en later geregeld – een meer integrale aanpak werd opgezet. Iets overeenkomstigs wordt bepleit inzake de arbeidsongeschiktheidsproblematiek.

Ook op het inkomensfront zijn nadrukkelijke verlangens geïntendeerd. Onder verwijzing naar een al eerder dit jaar uitgebracht onderzoek worden de politiek verantwoordelijken er op gewezen, dat het zgn. 70%-uiteringspercentage in de WAO voor zeer velen al lang veel lager is. Zo heeft de WAO-beweging becijferd dat een metselaar die vijf jaar geleden in de WAO kwam thans nog maar 56% verdient van een nu nog werkzame collega. Ook zal er een groot verschil in uitkeringshoogte ontstaan tussen de arbeidsongeschikten uit hetzelfde beroep onderling, aangezien voor een metselaar die per 1-1-1990 in de WAO komt wel een effectieve 70% geldt van het huidige loonpeil.

Inzake de reïntegratie van arbeidsongeschikten wordt een "breed reïntegratiebegrip" bepleit. De WAO-beweging wijst er op dat de samenstelling van de massa WAO-ers zeer divers is. Een oudere laaggeschoolde arbeidsongeschikte is – anders dan een jonge arbeidsonge-

schikte met opleiding – niet gebaat met een reïntegratiebeleid dat uitsluitend gericht is op de arbeidsmarkt. Reïntegratie moet derhalve ook gericht zijn op maatschappelijke reïntegratie.

Furieuus over fraude-richtlijn
Furieuus is de WAO-beweging over een recente vervolgings-richtlijn van de Minister van Justitie inzake sociale zekerheidsfraude. Daarin wordt als frauduleus en te vervolgen feit o.m. genoemd het "ongemeld" vrijwilligerswerk verrichten door vrijwilligers. De wet arbeidsongeschikthenverzekering richt zich op reïntegratie en op het tegengaan van verschraling van de dagelijkse levenssfeer. Van-

wege het isolement en de angst voor "afschatting" is de gemiddelde arbeidsongeschikte toch al angstig om iets te ondernemen. Het controle motief inzake non-profit fraude gaat op deze wijze de hoofddoelstelling van de wet blokkeren: de wetgever heeft in zijn eigen staart zo vindt de WAO-beweging.

Inmiddels zijn eerste antwoorden gegeven door de Minister van Justitie, alsmede de Minister van SoZa-We. Samengevat bevatten zij zeer gecompliceerde uiteenzettingen, waaruit een academicus na herhaalde lezing zou kunnen concluderen, dat uiteindelijk alles klopt. De WAO-beweging heeft zich thans tot de beide Kamers der Staten Generaal gewend. ■

Raad van Aangeslotenen akkoord met reorganisatie

De Raad van Aangeslotenen van het Landelijk Platform Opbouwwerk is akkoord gegaan met de door het bestuur voorgestelde statuten-wijzigingen.

Dit werd vrijdag 3 november jl. door voorzitter drs. Jan van Eeden vastgesteld na de behandeling van de betreffende bestuursvoorstellen op een matig bezochte vergadering van de Raad van Aangeslotenen.

De wijzigingen betreffen met name de bestuursaanstelling. Wat bestuurszetel betreft, hadden tot nu toe de lokale opbouwkerinstellingen a.h.w. het alleen-vertoningsrecht. Daar wordt door de voorgenomen wijzigingen verandering in gebracht. Er is een meer gedifferentieerde bestuurlijke participatie voorzien, waarin ook plaats is voor een vertegenwoordiging namens de Nederlandse Beroepsorganisatie Opbouwwerkers, een representatie namens het personeel en bestuurders van buiten de sector zelf.

De statutaire aanpassing vormt het sluitstuk van een reorganisatie die noodzakelijk was geworden nadat

door de zgn. HLO-operatie de reguliere subsidiegrondslag aan het Landelijk Platform Opbouwwerk ontvallen was.

Raamovereenkomst NBO en LPO

Een door beide partijen onderschreven raam-overeenkomst vormt de basis voor een samenwerkingscontract tussen de Nederlandse Beroepsorganisatie Opbouwwerkers en het Landelijk Platform Opbouwwerk.

De Beroepsorganisatie zal haar secretariaat onderbrengen bij het secretariatenkantoor van het LPO. Qua bestuur en beleid blijft de beroepsorganisatie geheel autonoom, maar de al bestaande samenwerking (o.m. inzake ontwikkeling beroepsprofiel opbouwwerk) inzake de ontwikkeling en bescherming van het beroep wordt wel geïntensiveerd. ■

Opbouwwerk en automatisering

Bij het NIMO is het eindrapport verschenen van een bliksemonderzoek naar de stand van de automatisering in het opbouwwerk anno 1989. Een tussentijdse rapportage verscheen in MO van augustus dit jaar.

Automatisering blijkt in het opbouwwerk en in nauw met het opbouwwerk verwante instellingen meer kwantitatief dan kwalitatief te zijn toegenomen. Er valt wel een ontwikkeling te constateren van meer traditionele vormen van computergebruik naar vormen die nauw met de inhoud van het werk samenhangen, maar hier breekt zich het probleem van het geldgebrek.

Vernieuwend computergebruik ontstaat waar enthousiastelingen aan de slag gaan. Ook uit vier interviews, die in aanvulling op een telefonische enquête zijn gehouden, komt tot uitdrukking dat instellingen creatief en vindingrijk met nieuwe ontwikkelingen om weten te gaan. Vernieuwing is echter geen vorm van bewust beleid, plaatselijk noch landelijk. Wat dit laatste aangaat wordt met name het ministerie van WVC in gebreke gesteld. Wanneer van welzijnswerkers een meer zakelijke werkbenaadering geëist wordt, dan zijn ook de middelen nodig om die waar te kunnen maken.

Jos Koopman, Hugo Swinnen: De computer en het opbouwwerk anno 1989, typemachine of werkinstrument. NIMO, Den Bosch.

1992 en de sociale zekerheid

Onlangs is een publikatie verschenen, voortkomend uit een aantal inleidingen die gehouden zijn voor organisaties van uitkeringsgerechtigden, over Europa 1992 en de betekenis en consequenties voor de sociale zekerheid. Naast een schets

van de ontwikkeling van de E.G., de plaats van de sociale zekerheid in het Europese beleid en de belangrijkste communautaire rechtsinstrumenten, wordt nader ingegaan op de inhoud van de plannen voor Europa 1992 en hun mogelijke consequenties.

De publikatie is uitgegeven door het NIMO en kost fl. 7.50. Voor nadere informatie kunt u terecht bij Henk Weijnen, 073- 137295.

Arbeidsgeschiktheid

Naar een integraal preventiebeleid

Naar aanleiding van het boek 'preventie van ongeschikte arbeid' hebben preventiewerkers van de RIAGGS, het landelijke WAO-be raad, de Gehandicaptenraad, de afdeling I.M.A.-projecten (Innovatiebeleid Maatschappelijk Werk voor Arbeidsgeschikten) van de Joint en het NIMO de koppen bij elkaar gestoken en een breed overleg gestart. Allereerst zijn de belangrijkste problemen en oorzaken van ziekteverzuim en arbeidsgeschiktheid geanalyseerd, alsmede knelpunten bij de bestrijding ervan geïnventariseerd. Daarnaast heeft het overleg een reeks voorstellen ontwikkeld om tot een actief preventiebeleid te komen. Deze voorstellen zijn vervolgens onder de aandacht gebracht van de uitvoerings- en adviesorganen en de politiek.

De aanbevelingen van het Breed Overleg Arbeidsgeschiktheid hebben o.m. betrekking op de omvang en achtergronden van de psychische problematiek, de wenselijkheid van een systematisch signaleringssysteem en het belang van sociaal medische begeleiding. Een samenvatting van de voorstellen van het overleg en van de resultaten van de gevoerde gesprekken met de instanties en de politiek is neergelegd in een eindverslag. Dit verslag is aangeboden aan de tri-

partite werkgroep 'volumebeleid Z.W./A.A.W.-W.A.O.' van de Stichting van de Arbeid.

Het eindverslag kan besteld worden bij het RIAM in Hoofddorp: postbus 315, 2130 AH Hoofddorp, of 02503-33884.

Herverdeling betaalde en onbetaalde arbeid

Van het debat over de herverdeling van betaalde en onbetaalde arbeid verschijnt binnenkort een verslag. In dit verslag zijn de inleidingen van Laura Balbo uit Italië, Gisela Erler uit West-Duitsland, en Ieke Weeda uit Nederland, alsmede de middagdiscussie opgenomen. Besteladres: B.C.O.P., Julianaplein 8, Den Bosch of tel. 073-120531.

Het NIMO is van plan onderzoeksmatig verder te gaan met het thema van de combineerbaarheid van beroepsarbeid en verzorgende arbeid. Sima Nieborg kan hier meer informatie over verschaffen (073-137295)

Het Nederlands Instituut voor Maatschappelijke Opbouw (NIMO) verricht onderzoek op het gebied van maatschappelijke ontwikkelingen. Het zet zijn deskundigheid in op terreinen als sociale zekerheid, lokale economie, sociale infrastructuur en openbare ruimte. Hiermee richt het zich op professionele werkers uit de sociale sector, op belangengroepen, zoals uitkeringsgerechtigden, en op beleidsfunctionarissen. Een lijst van publicaties is te verkrijgen bij het NIMO, Havensingel 8, 5211 TX 's-Hertogenbosch, tel. 073-137295.

Redactie MO springt in de bres

Het weekblad Binnenlands Bestuur, dat gekwalificeerd kan worden als evenwichtig, objectief en informatief, publiceerde in haar editie van 6-10-1989 een zware anti-opbouwwerk injectie. Een in maart jl. verschenen dissertatie van Jelle Dijkstra wordt in oktober door Binnenlands Bestuur besproken op een manier waar de honden geen brood van lusten. Heeft de redactie voor de gemiddelde boekbespreking een krap half kolommetje over; hier worden er bijna twee pagina's tegen aan gegooid. Daarin wordt het

beeld geconstrueerd dat het opbouwwerk in Nederland nergens naar lijkt en maar beter op de mestvaalt kan (n.b.: de schrijver onderzocht het opbouwwerk in één buurt van één stad in 84/85). De redactie van MO klom in de pen en schreef een brief aan de redactie van Binnenlands Bestuur. Per kerende post reageerde de hoofdredacteur van Binnenlands Bestuur: de gewraakte publicatie betrof een bedrijfsongeval. Hieronder drukken wij de belangrijkste passages uit de over en weer gevoerde correspondentie af.

non-profitdienstverlening op een (overheidsgestuurde) niet koopkrachtige markt aan de orde zijn;

- evenwel de scribent heeft zijn hand overspeeld door zich niet te beperken tot het boven omschreven nuttige precisie-werk, doch toegegeven aan de verleiding zonder reserves te concluderen, adviseren en zelfs profeteren;
- aan die toegevoegde waarden ontbreekt empirische ondersteuning, c.q. proportionaliteit. Bovendien: zij overwoekeren de wel interessante vraagstelling (wat heeft het opbouwwerk aan deze analyse-schema's) dusdanig, dat het "gebiologeerde konijntje" zich blind gaat staren op de niet onderbouwde wise-cracks.

Briefwisseling

Redactie MO aan redactie BB op 10 oktober 1989

Mijn verbazing bij lezing van BB/6-10-1989 was groot. Kennelijk had ik essentiële ontwikkelingen op mijn eigen vakgebied veronachtzaamd; ontwikkelingen, zo cruciaal dat BB er in één editie twee kader-artikelen tegen aan gooidde. En dat terwijl mijn vakgebied - opbouwwerk - voor BB toch slechts één van de vele aandachtsgebieden vormt.

Het eerste omkaderde artikel (pag. 7) heeft als kop: "Opbouwwerk dreigt te worden wegbezuinigd"; aan het einde ervan wordt door verwezen naar bladzijde 30. Ook daar een prominent op grijze ondergrond gepresenteerd artikel, kop: "Wetenschappelijk bevestigd, opbouwwerkers klooiën maar wat aan".

Had ik aankondiging en persconferentie van "the ultimate" onderzoek op mijn vakgebied gemist? Nee dus, bij lezing bleken de schilderingen op resp. pag. 7 en 30 een uit de hand gelopen boekbespreking. En wel van een reeds in maart verschenen publicatie, die ik indertijd ook had gelezen.

Voor een vakblad als MO/Mededeelingen Opbouwwerk is uiteraard elke publicatie over en op het eigen werktein interessant. Intrigerend worden daarmee twee vragen:

- wat leidde er toe dat onze redactie nimmer aandacht aan deze publicatie besteedde?
- wat leidde er toe dat BB tot zo'n niet te missen "blow-up" /uitvergroting besloot?

De ratio om van bespreking af te zien in MO was samengevat:

- het interessante van de gevolgde onderzoeks-aanpak is gelegen in de toepassing van binnen het werktein weinig gebruikelijke analyse-schema's;
- het betreft een zgn. case-study, waarvoor het veldwerk in 1984/1985 in één wijk van één stad werd gedaan;
- de wetenschappelijke betekenis van de ondernomen exercitie zou derhalve gelegen (moeten) zijn in conclusies aangaande de pro's en contra's van de benutte analyse-schema's, zoals blijkend uit deze ene empirische toepassing; wellicht gecompleteerd met aanbevelingen tot modificatie op onderdelen van deze analyse-schema's; dit i.v.m. de specifieke (quasi) markt-condities die in de

Conclusie: Het (case)materiaal over deze ene wijk is gedateerd en de relevantie van de toegepaste analyse-schema's wordt weggedrukt door de "vrij-denkerij". Een en ander leidt alleen maar tot (meta-)communicatieve verwarringen die geen zinnig doel dienen. Er zijn wel inzichtelijker manieren om de aangesneden quintessens over te dragen aan ons lezerspubliek.

Maar nu de vraag naar de in BB geplegde "nieuwsbehandeling". Op zich al een punt: in hoeverre vormt een boek dat in maart uitkwam plots in oktober een dusdanige actualiteitsklapper dat daar praktisch twee pagina's tegen aan gegooid worden. Dat is een vorm van "ballooning" die niet kan, zo leerde ik in mijn vakjournalistieke opleiding. Wil de journalist zo'n onderwerp re-actualiseren en nieuwswaardig maken, dan zal hij enig eigen werk hebben te verzetten. In dit geval bijvoorbeeld: Spoorwijk Revisited (hoe zit het vijf jaar later met dat opbouwwerk in die Haagse wijk) of door enscenering van een confrontatie (interviewen van een deskundoloog over de publicatie).

Wat helemaal niet kan is het suggestief en onjuist "koppen":

- "Opbouwwerk dreigt te worden wegbezuinigd"
- "Wetenschappelijk bevestigd: Opbouwwerkers klooiën maar wat aan".

Wat de eerste kop betreft: "No check at all". Binnen de context van de boekbespreking blijvend zou in de gemeente Den Haag het aantal formatieplaatsen opbouwwerk in de afgelopen jaren drastisch verlaagd moeten zijn; c.q. zou zulks morgen het geval moeten zijn.

Mij is uitsluitend bekend dat sedert de "empirische onderzoeking" waarop deze uitspraak zou berusten het aantal formatieplaatsen in Den Haag steeg.

En nationaal - hoewel het onderzoek daar helemaal niet over ging - zijn mij uitsluitend de volgende gegevens bekend:

- opbouwwerk heeft zich qua getalssterkte in de afgelopen jaren nagenoeg gehandhaafd; en komt in vergelijking met verwante beroepen verhoudingsgewijs sterk uit de bus;
- er is een opmerkelijk toegenomen aandrang op andere vormen van maatschappelijke en culturele dienstverlening om opbouwwerk-methodische aanpakken toe te passen (vanuit het efficiëntie motief).

Wat de tweede kop betreft:

"Wetenschappelijk bevestigd: opbouwwerkers klooiën maar wat aan" zal het boulevardjournalistieke gehalte niemand kunnen ontgaan. Met een specifiek (experimenteel) arsenaal is in '84/'85 de opbouwwerkpraktijk in een wijk in een grote stad onderzocht; en dat leidt tot zo'n kop?

De onzindelijkheid hiervan wordt onmiddellijk duidelijk met willekeurige welke analogie:

- een wetenschapper onderzoekt het functioneren van één wijkbureau van politie in één grote stad en treft een hoop bull-shit aan; BB publiceert: "Wetenschappelijk bevestigd: de politie klooit maar wat aan";
- een wetenschapper fotografeert het functioneren van het voormalige College van B & W van Den Haag en BB "kopt": "Wetenschappelijk bevestigd: Burgemeester en Wethouders klooiën maar wat aan".

Intrigerende vraag: zouden die koppen de brievenbus van de lezers gehaald hebben?

Zeker weten van niet. Waarom dan wel waar het om opbouwwerk gaat? Gaat het om een uit de hand gelopen boekbespreking die per ongeluk door de redactievergadering geslipt is? Hebben we hier te maken met een creatie van het junior-redactielid, opgetekend vanuit de optiek: softies pakken kan vanuit de leunstoel en je zit altijd geramd? Een naïeve veronderstelling, BB is een hoog professioneel produkt, gekenmerkt door een hoog informatief gehalte en veel evenwichtigheid. Twee pagina's per ongeluk ligt dan ook niet in de rede.

Redactie BB aan redactie MO op 13 oktober 1989

Graag reageer ik per omgaande op uw brief, d.d. 10 oktober 1989, waarin u kritiek levert op de wijze van berichtgeving in BB van 6 oktober betreffende een dissertatie over het opbouwwerk.

Uw veronderstelling, dat hier wel sprake moet zijn van bewust (en in dit geval vooringenomen) hoofdredactioneel beleid, is onjuist. De werkelijkheid is aanzienlijk aardser. Uit uw vakjournalistieke opleiding herinnert u zich wellicht dat bij het maken van een krant de hoofdredacteur nu eenmaal niet alle kopij tevoren kan inzien. Bevalt hem iets niet, dan rest hem vaak weinig anders dan gemopper bij de nabespre-

king. Zulks geschiedde dan ook afgelopen maandag naar aanleiding van de door u gewraakte bijdragen, zo kan ik u verzekeren.

Tenslotte

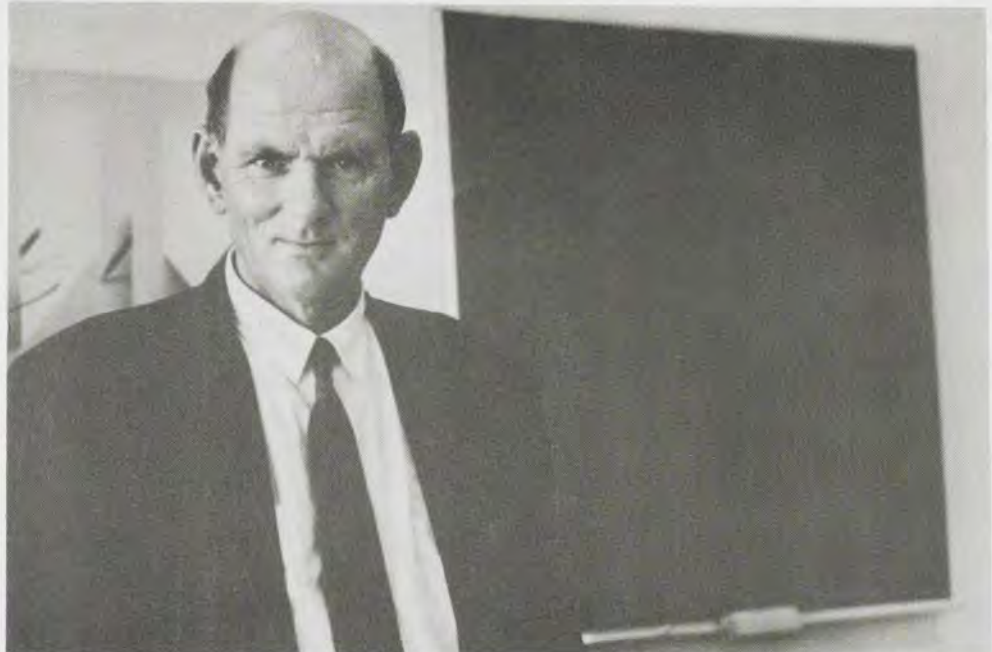
In deze periode worden met het oog op de gemeenteraadsverkiezingen volgend voorjaar door alle politieke partijen (ontwerp)programma's opgesteld.

De inhoud daarvan dient allereerst om daar stemmers op te werven, vervolgens uiteraard - wanneer dat eerste gelukt is - om dat programma ook zoveel mogelijk ten uitvoer te brengen.

Kortom, een beleidsvormings-gevoelige periode: wat wordt er in en wat wordt er uit het programma geschreven. Een tijdsbestek ook waarin "beïnvloeding" plaatsvindt, want eenieder die (uiteraard) het beste met de lokale samenleving voor heeft, heeft zo zijn/haar opvattingen over het beleidsinstrumentarium dat bijdraagt aan de "vooruitgang", dan wel daar afbreuk aan doet.

Die beïnvloeding is volstrekt legitiem, iedereen doet het en de partijen zijn gemiddeld mans/vrouws genoeg om hun eigen plan te trekken. De kwaliteit van het werk en de betekenis daarvan voor (groepen) uit de lokale samenleving zullen overigens steeds een essentiële meetlat vormen.

Dat alles neemt niet weg dat de in dit artikel beschreven "injectie vanaf de zijlijn" gemist had kunnen worden, als kiespijn. ■

Prof. Cees de Wit:

(foto's: Niels van der Hoeven/Tieleman van Rijnberk)

"Het barst hier van geslaagd opbouwwerk"

Het Vrije Volk publiceerde 15 september jl. een interview met prof. dr. Cees de Wit, toen net aan de gang als bijzonder hoogleraar in de "Wetenschappelijke grondslagen van het opbouwwerk" aan de Erasmus Universiteit te Rotterdam. De Wit wordt geïntroduceerd als iemand die desnoods eigenhandig een renovatiepandje opknapt: "Zijn bewegingen, stevige motoriek en vrolijk gekleurde stropdas zijn niet die van de doorsnee boekenwurm."

Wat schuilt er achter die vreselijke saaie titel van zijn leerstoel, wil interviewer Henk Drent weten.

"De inspiratie komt nog steeds uit de praktijk," zegt prof. Cees de Wit, doelend op de stadsvernieuwing en sociale woningbouw. "Maar praktijk alleen is niet genoeg; die struikelt soms ook over zichzelf. Daarom is af en toe ook afstand geboden. Om samenhang te ontwaren".

..."Een deel van mijn taak is thematische ordening... Voorkomen dat flarden kennis in de praktijk als appels en peren door elkaar worden gebruikt. Maar ook: kennisoverdracht. Zorgen dat de praktijk van het opbouwwerk beter wordt toegerust voor allerlei uitdagingen. Ik ben een soort kwartiermaker, pionier; van onderwijs en onderzoek dat aansluit bij werkgelegenheidsvraagstukken, bij woon- en leefsituatie in de buurten. Kortom: op het weer greep krijgen op de eigen leefsituatie."

De Wit is blij dat hij onderdak heeft bij filosofie, de Faculteit Wijsbegeerte, de spil van alle wetenschappen. "...Dus geen specialisatie, maar allerlei raakvlakken: met sociologie, economie, rechten, enz." Hij is ook blij met Rotterdam vanwege het nuchtere klimaat aldaar, het pragmatisme, de aanpak van de stadsvernieuwing, o.a. het zorgen voor een bevolkingssamenstelling van verschillende inkomensgroepen en voor stedelijke werkgelegenheid. Als goed voorbeeld noemt hij de manier waarop de oude wijk Feijenoord betrokken is bij gesprekken over de nieuwbouwwplannen op de Kop van

Zuid. De Wit: "...Het barst hier van geslaagd opbouwwerk".

Opbouwwerk is volgens De Wit: "...werken op kruispunten van maatschappelijke veranderingen. Kruispunten waar iemands werk-, woon- en andere maatschappelijke en privé-problemen samenkomen, onderling verstrikt raken. Mensen die in de knel komen, weer greep geven op hun eigen leefsituatie, aanzetten tot verbeteren van eigen omstandigheden. Adviseren bij vormen van georganiseerd initiatief." ...

De goede opbouwwerker houdt waar nodig gepaste afstand. Helpt hooguit mensen zichzelf te helpen. De rol van initiator, adviseur, advocaat en bemiddelaar, zonder nadrukkelijk de waarheid in pacht te hebben. Hij moet zich altijd afvragen wat het maatschappelijk draagvlak is voor wat hij doet. Anders zit je, voor je het weet, in de "terreur van de utopie".

De Wit: "...De samenleving ontwikkelt zich naar een marktmodel: een zakelijker omgaan met elkaar. In het zakenleven kent men de organisatie-adviseur als gangmaker. Precies de functie van de opbouwwerker." ■